TARDIS

Biblioteka VREME SIGNALIZMA

Miroljub Todorović

TORBA OD VRBOVOG PRUĆA

(kratke priče, snovi, nađene priče i slike priče)

BEOGRAD

2010

PISAC

(po Fokneru)

„Umetnik je biće koje podstiču demoni. Ne zna zašto su njega odabrali, pa mu je obično preveć stalo da odgonetne zašto. On je oličenje amoralnosti, jer je spreman da od bilo koga, od svakog pljačka, pozajmljuje, iskamči i ukrade samo da bi izašao na kraj sa svojim poslom. (…)

Jedina odgovornost pisca je odgovornost prema poslu koji radi. Ako je dobar pisac, biće u svakom pogledu bezobrazan. On je u vlasti jednog sna. Taj san ga toliko kinji da ga se mora ratosiljati. Dotle nema mira. Svaki obzir pada u vodu: čast, ponos, pristojnost, bezbednost; sve otpada da bi se napisala knjiga."

(po Danilu Kišu)

„Kad čoveku ne preostaje ništa drugo počinje da piše. Pisanje je čin očajanja, beznađa. Staviti sebi omču oko vrata ili sesti za pisaću mašinu, to je jedina dilema. I pisac zapravo i ne čini ništa drugo do to: svaki put se iznova iskušava."

PAS

Vraćam se iz grada. U dvorištu kuće koja se naslonila na sam rub Šumica dva mlada kera načuljila uši, zategla svoja mišićava tela spremna na skok, gledaju preko žice u susedno dvorište, napeto, uzbuđeno. A tamo veliki žuti mačak, zgrčen, sav nakostrešen, uzvraća im ljutitim, ali pomalo uplašenim pogledom.

Podseti me to na jedan davni nemio događaj. Zima 1946. u Ćićevcu.

U jednom prostranom dvorištu sa uzvišice spuštamo se sankama. Buljuk dece, neviđena dreka. Pokraj nas nečiji ker sedi na snegu, načuljenih ušiju, nervozno trza glavom. Odjednom, dok se spuštam niz uzvišicu, ležeći potrbuške na sankama, ker zalaje, skače i ugrize me za nogu. Od sve dečurlije izabrao je baš mene.

Da nevolja bude veća samo nekoliko dana posle toga dobijem zapaljenje pluća. Zapaljenje je bilo tako teško da je, u ono vreme bez antibiotika i drugih lekova, i lekar, po priči moje majke, već bio digao ruke. Jedva sam preživeo. Od tada na desnom plućnom krilu nosim posledice koje me i dan danas muče. U mojoj šestogodišnjoj dečijoj glavi ujed psa i zapaljenje pluća nerazmrsivo su se povezali.

Postao sam osvedočeni i nepopravljivi mrzitelj svih vrsta pasa.

ZID

Pokušavam da se popnem uz strmi zid niške tvrđave. Onaj sa leve strane od ulaza nasuprot pijaci.

Noć je. Tvrđava je mnogo veća nego u stvarnosti. Zid je gladak, nema oslonca. Penjanje je sporo, mučno i gotovo beznadežno.

Ispod mene čuje se huk Nišave. U tami ne vidim reku, ali osećam da se izlila iz svog dobro ograđenog korita, preplavila most i preteći kreće ka tvrđavi.

Bespomoćno visim na zidu priljubljen kao slepi miš.

TAKO JE GOVORIO ZARATUSTRA

„O, vi stvaraoci, vi viši ljudi. Tko mora da rodi, bolestan je, ali tko je rodio, nečist je.

Pitajte žene, ne rađa se zato što bi to bilo zadovoljstvo. Od bola kokodaču tek kokoši i pjesnici.

Vi stvaraoci, na vama je mnogo šta nečisto. To je zato što ste morali biti majka.

Novo dijete: oh, koliko mnogo prljavštine dolazi tako na svijet! Uklonite se! A tko je rodio, treba da opere i očisti dušu svoju!"

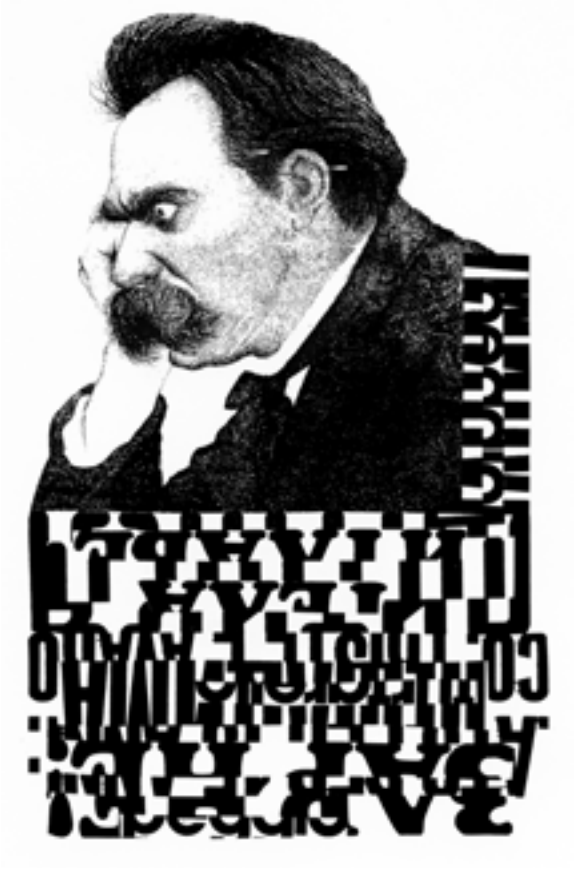

PLATNENI POVEZ

Knjige u platnenom povezu često posive od dugog stajanja i prašine. Da bi ovakvom povezu vratili svežinu pomešajte belance i malo belog sirćeta, pa ovom mešavinom, uz pomoć vate, prebrišite korice knjige. Tek kad se korice osuše izglačajte ih vunenom krpom.

JOVAN

Prohladno novembarsko veče. Grad u magli. Šetam Gospodar Jovanovom od Francuske prema Kalemegdanu.

Na zgradi broj 42, ugao Jovanove i Kneginje Ljubice (bivša Zmaj Jovina) mermerna ploča s natpisom:

„U ovoj kući živeo je i radio
veliki srpski književnik
Jovan Skerlić
1877–1914."

Kuća jednospratna, siva, pomalo oronula. Na vratima interfon. Iznad njega naziv neke firme.

Posle oklevanja zazvonim. Javi se strog, promukao glas:

– Ko je?

– Jovan – odgovorim.

Začuje se zujanje, znak da mi je ulaz dozvoljen. Gurnem vrata i kročim u zamračeni hodnik.

KASIOPEJA

Kasiopeja, žena etiopskog kralja Kefeja, majka Andromede, bila je strahovito tašta i hvalisava. Jednom je izjavila da je lepša od svih morskih nimfi zajedno. Uvređene nimfe potužile su se bogu mora Posejdonu, a on je u Kefejevo kraljevstvo poslao morsku neman da uništava letinu i ljude. Pošto se Kefej nije mogao osloboditi nemani, obratio se lidijskom proročištu boga Amona koje ga je savetovalo da nemani žrtvuje svoju kćer Andromedu jer će je se samo tako osloboditi. Prisiljen na tu žrtvu od naroda koji je doznao za savet proročišta kralj je okovao nesrećnu devojku za stenu iznad mora. U času kad je neman doplivala po nju, pojavio se junak Persej. Nakon teške borbe ubio je neman i oslobodio Andromedu, a Kefej i Kasiopeja sa radošću su mu je dali za ženu. Tako su postali preci mnogih slavnih junaka među njima i Herkula.

Posle smrti našla se Kasiopeja sa Kefejem na nebu i danas sija kao sazvežđe u Mlečnom Putu.

LJUDI–SENKE

Negde sam na severu. Sneg i led unaokolo. Ipak, ne osećam hladnoću. Prekrasna plavičasta svetlost koja obasjava taj sleđeni svet kao da me greje...

Sada sam u ogromnoj zgradi, usamljenoj na snežnoj ravnici.

Zgrada je napravljena od materijala sličnog ledu. Nema krova. Gotovo prozirni zidovi.

Šetam prostranim sobama bez nameštaja. Dodirujem zidove i osećam blagi udar struje.

Iznad mene, odjednom, preleću čudna bića – ljudi–senke. Izranjaju odnekud iz ledene pustoši. Jedva ih nazirem. Nemaju krila. Lebde kroz vazduh lagano, bez napora, kao da plivaju.

GLADOVANJE

Američki pisac Apton Sinkler objavio je 1911. godine (kao plod sopstvenog iskustva), knjigu „Lečenje gladovanjem" koja je u njegovoj domovini doživela veliki uspeh. „Tokom prvog dana", piše Sinkler u svojoj knjizi, „bio sam itekako gladan. Taj osećaj poznat je svima koji su bilo kada poremetili uhodani ritam uzimanja hrane. Sledećeg dana probudio sam se osećajući glad, ali ne tako intenzivno kao ranije. Posle toga na moje veliko iznenađenje, nisam uopšte bio gladan. Nisam pokazivao nikakav interes za hranu, kao da ranije nisam osetio njen ukus. Pre gladovanja sam svakodnevno imao glavobolje, dve ili tri nedelje za redom. Prvog dana, kad sam prestao da uzimam hranu, takođe sam osetio glavobolju. Ali, ubrzo je ona prošla. Drugog dana sam osetio slabost i vrtelo mi se u glavi kad bih pokušao da stanem na noge. Ipak, išao sam mnogo na vazduh, sedeo na suncu, šetao parkom. Četvrtog dana sam osetio veliku fizičku slabost, ali i veliku jasnost uma. Posle petog dana osetio sam se bolje, počeo sam pomalo da pišem. Šestog dana bio sam iznenađen pre svega bistrinom u glavi: čitao sam i pisao više nego ikada ranije, razmišljao intenzivnije. Za vreme gladovanja odlično sam spavao. Dvanaestog dana prekinuo sam gladovanje i popio sok od narandže."

Tokom dijetalne ishrane, koju je posle toga upražnjavao, Sinklerova zapažanja takođe su bila zanimljiva kao i prilikom gladovanja. Bio je miran i spokojan, a činilo mu se da „svaki nerv svog tela oseća poput mačka koji leži na toploj peći". Apton Sinkler je živeo devedeset godina. Do kraja životao sećao se odlično i bio je veliki zagovornik gladovanja.

ŠAH

Sedim na travi, na nekoj vetrometini, okružen planinama. Bleštava sunčeva svetlost. Ispred mene poveća šahovska tabla. S druge strane table protivnik koga i pored svetlosti ne prepoznajem. Zapravo to i nije lik već neka plavičasta neprozirna masa u ljudskom obliku.

Imam samo kralja pritešnjenog na poslednjem redu table, dok moj saigrač operiše čitavom falangom figura sa pešacima koji su se opasno približili mome kralju. U jednom trenutku on stavlja svoju kraljicu pored mog kralja. „Pa to je velika greška", pomislim u sebi i hitro uzimam kraljicu. Protivnik, međutim, pobedonosno ide svojim pešakom dva polja napred, jede moga kralja i izvlači novu kraljicu. Ubeđujem ga uzbuđeno da nije mogao da ide dva polja napred pešakom jer to ne dozvoljavaju pravila igre i u tom se trenutku budim.

*

Ovaj san podseti me na šahovske duele s Radetom Vojvodićem i Branom Šćepanovićem u redakciji „Slova ljubve", negde početkom sedamdesetih godina. Imao sam dosta dobro šahovsko iskustvo jer sam još kao gimnazijalac, zajedno sa Dragutinom Šahovićem, kasnije našim poznatim šahistom, igrao, kao najmlađi član, u prvoj postavi ekipe niškog šahovskog kluba „Trgovački".

Sujetni Rade Vojvodić nije voleo da gubi. U šahovskoj borbi video je trijumf inteligencije pa je tokom igre, uz gromoglasne uzvike „jači tlači" i slično, bio veoma agresivan. Zbog toga ga je svaki gubitak partije, svaki poraz, do zla boga uzbuđivao i ljutio. Da nevolja bude veća igrali smo u novac. Rade je lako dobijao protiv Brane, ali je zato redovno gubio protiv mene što ga je dovodilo u stanje nemoćnog besa.

Moram da priznam da mi je to pričinjavalo ne malo zadovoljstvo, ali sam ovo zadovoljstvo, ipak, platio jer pretpostavljam da su te moje šahovske pobede bile jedan od glavnih razloga što mi Vojvodić u „Slovu ljubve" nikada nije objavio knjigu.

Nekoliko godina kasnije okušao sam sreću sa pesnikom Tošom Terzićem. Igrali smo cug na sat u šahovskom klubu na uglu Dobrinjske i Narodnog fronta. Opet u novac. Toša me je propisno odeljao i naučio pameti. Od tada više ne igram šah.

ŠKRIPANJE STEPENIŠTA

Škripa na stepeništu najčešće nastaje zbog toga što usled skupljanja drveta dolazi do razmaka između čela i gazišta stepenika. Čelo stepenika napravljeno od nedovoljno suvog drveta može da se skupi i po nekoliko milimetara.

Da bi se otklonilo škripanje, treba pritegnuti gazište i čelo stepenika sa tri eksera sa izduženom glavom, dužine 55 mm; eksere ukucati dužinom gazišta i to po jedan u sredinu, a dva druga sa svake strane na jednakom rastojanju između sredine i krajeva stepenika.

Posle ukivanja, uterati glave eksera uterivačem i zapušiti rupe pastom za drvo.

ZGRADA

Zgrada, koja se u mojim snovima često javlja, stoji na uzvišici, nebu pod oblake. Usamljena je u nekoj nedođiji. Ničeg oko nje nema, samo nebo i zemlja. Ogromna je sa nekoliko desetina spratova. Moderna, osvetljena blještavom svetlošću sa dva lifta na spoljnoj strani, velelepna kao zgrada iz budućih vekova.

Često uživam u vožnji liftovima. Dok sam u njima imam osećaj kao da sam katapultiran, kao da letim u svemir.

U brojnim snovima, koji se više godina javljaju, zgrada i događaji u njoj, i oko nje, ne menjaju se mnogo. Stanujem na nekom od poslednjih spratova. Stan je ogroman, prepun stvari i aparata čiju svrhu često ne znam. Sam sam u njemu. Knjiga nema ali to me nimalo ne čudi, niti uznemirava. Znam da sve knjige sveta mogu dobiti na velikom belom zidu jednostavnim pritiskom na dugme. Kroz stalno otvoren prozor stana čini mi se da mogu da proniknem i sagledam čitav svemir.

U ovom snu situacija je bitno drugačija. Ne penjem se u svoj stan. Ne uživam u strelovitom letu lifta. Zatvorenih očiju ne putujem u svemir. Idem u donji deo, u podrum zgrade.

Hodam oprezno. Stepenice su strme i loše, svetlost slaba. Hod je dug, sve teži i nesigurniji. Što dublje silazim vazduh postaje topao, vlažan i zagušljiv. Na kraju klizavog stepeništa nađem se pred ogromnom, blatnjavom baruštinom. Siguran sam da je mnogo šira i veća nego podnožje zgrade iznad nje.

Iz vode, koja klobuča, diže se para. Vire glave nekih buljavih, žabolikih stvorenja. U nosnice ulazi težak smrad truleži i sumpora. Sve to počinje da liči na predvorje nekog davno zamišljenog pakla.

Zbunjen sam i uplašen. Hteo bih da se vratim. Osvrćem se ali stepeništa, iza mene, više nema. Samo prazan crni prostor.

Stojim na poslednjem stepeniku. Moje noge sve više zapljuskuje, i preko njih se preliva, rastuća voda paklene baruštine.

KURTON

(Po Dejvidu Rojbenu)

Prezervativ, iliti narodski rečeno kurton, bio je prvi veliki tehnički prodor na polju kontrole rađanja. Poznat po svojim mnogobrojnim nadimcima: kondom, guma obezbeđenja, kurton, preservativo (na španskom), capote (na francuskom), predstavljao je uobičajeni metod kontrole rađanja u civilizovanom svetu. Nastao je u 15. veku kao zaštita od sifilisa. Prvi model, načinjen od platna natopljenog živinim rastvorom, kao čarapica labavo je pokrivao penis. Ovi prezervativi lako su se cepali; krpljeni su sa tutkalom i stalno nanovo upotrebljavani. Tutkalo se brzo rastapalo pod pritiskom i naporom guranja penisa, te se to sredstvo često raspadalo baš kad je bilo najpotrebnije.

Novi oblici su se ubrzo pojavili, uključujući prezervative od ribljeg mehura i jagnjećih creva. Mada su ova poboljšanja više izdržavala, niko ih nikada nije istinski voleo. Jedan kritičar ih je opisao kao „oklop protiv uživanja, a paučinu protiv bolesti".

Iste zamerke važe i za moderne prezervative, mada je konstrukcija znatno poboljšana.

Najnoviji modeli su od veoma tanke lateks–gume i kao koža prianjaju uz penis. Nude se desetine različitih vrsta. Postoje prozirni kurtoni koji daju prirodan izgled, neprozirni za čedne, crveni za svečane prilike, kurtoni na čijem su vrhu naslikane oči, nos i usta – namenjeni ljubiteljima neobičnog i kurtoni sa lepršavim resicama za ljubitelje kićenog.

GENIJE

(„Meki autoportret s prženom slaninom”)

Neka zvone sva zvona! Gledajte! Rodio sam se ja, S. D. – genije.

Olujni vetar lomio je grane drveća. Iz pocrnelog nebeskog ždrela sevale su munje i udarali gromovi. Ogromni morski talasi besno su se obrušavali na stenovitu obalu.

Bili su to znaci moje buduće slave.

Sa šest godina želeo sam da budem kuvar. Sa sedam Napoleon. Onda sam preležao teško zapaljenje mozga. Jedva sam ostao živ. Posle toga otac i majka su me obožavali.

Mokrio sam u krevetu do svoje osme godine iz čistog zadovoljstva. Niko nije smeo ništa da mi prigovori. Jednom prilikom stavio sam žabu u usta i hteo da je progutam. Majka se onesvestila. Sve mi je bilo dozvoljeno. Bio sam gospodar u kući.

Kada sam napunio 25 godina shvatio sam da sam genije.

KAKO DOBITI MUŠKO DETE?

Kad se želi muško dete, čovek mora ženi da priđe otpozadi. Taj položaj pomaže da se sperma zadrži na ulazu u matericu.Ukoliko je moguće, preporučljivo je da žena doživi orgazam pre ili bar istovremeno kad i muškarac. Ženin orgazam stvara veću alkalnost u njenom telu. Još su bolje šanse ako žena doživi više orgazama.

Duboka penetracija penisa za vreme orgazma osiguraće da se sperma zadrži na najboljem mestu i povećaće šanse za dobijanje muškog deteta.

HLEB I PSI

Veče je. Hodam Bulevarom revolucije, negde između Glavne pošte i Pravnog fakulteta. Tražim prodavnicu gde mogu da kupim hleb. Nigde hleba.

Dugo lutam i na kraju nađem se u nekoj blatnjavoj ulici usečenoj između dva brežuljka. S obe strane tek poneka kuća. Zavirujem preko ograda nema li pekare. Ulicom prolaze automobili. Ispod točkova prska voda i blato. Žurno se penjem na stazu koja vijuga desnim brežuljkom.

Ispred mene, odjednom, stvore se dva velika iskežena psa. Jedan potpuno crn užarenih očiju s penom na njušci. Drugi s belim tufnama na leđima.

Staza je uska, nema gde da se beži. Psi me besno napadaju i hvataju čeljustima za noge. Preplašen, očajnički se ritam i budim.

ČOVEK NA VENERI

Vazduh na Veneri teži je od vode zemljinih okeana. On se sastoji od superzagrejanog ugljendioksida pod pritiskom oko sto puta većim od našeg atmosferskog, a začinjen je sumpornom kiselinom jačom od one iz automobilskih akumulatora. Spori vetrovi Venere liče na okeanske struje sa svojom blagom potisnom snagom i neumoljivošću.

Jezivo je i pomisliti šta bi se dogodilo sa jednim ljudskim stvorom koji bi se bez zaštitne opreme najednom obreo na Veneri. Ni dašak vazduha ne bi ušao u smrskana pluća. Spram džinovskog pritiska okeana ugljendioksida, snažnija eksplozivna sila usključalih telesnih tečnosti raznela bi sve slojeve mesnatog tkiva. Ta građa bi se sasvim rastočila pri džinovskoj toploti pre nego što bi stigla da se raziđe na sve strane. Posle nekoliko minuta od čoveka bi ostala samo gomilica kalcijuma i čađava mrlja na steni gde je stajao.

VOZILO

Nalazim se u čudnom vozilu. Veoma liči na one prikolice, ili kuće na točkovima, kakvih često ima u Americi.

Dan je svetao, sunčan, lep. Lagano klizimo preko ogromnog polja prepunog maslačaka. Miris poljskog cveća ulazi kroz prozore, puni pluća.

Na sedištu kraj mene sedi starac sa dugom sedom bradom. Gleda ukočeno ispred sebe i priča. Iz njegove jedva razumljive priče shvatam da je reč o istoriji starog Rima. Glas mu je tih. Ima se utisak kao da je otvorio Tacitove „Anale" i jednoličnim, uspavljujućim glasom čita....

Sada smo na širokom, ravnom drumu. Vozilo se znatno brže kreće. Smenjuju se naselja pokraj puta. Umesto sunca na nebu su teški kišni oblaci. Počinje da biva hladno.

Nelagodno mi je. Predosećam blisku opasnost. Hteo bih da zaustavim vozilo i siđem. Idem u prednji deo gde pretpostavljam da ima vozača. Tamo nikog nema. Vraćam se. Starac koji je neumorno raspredao svoju priču nestao je.

Vozilo se kreće sve brže i brže.

PONAD

Da pojedine reči sopstvenog jezika mogu iz nekih razloga, ne baš sasvim i do kraja jasnih, da budu teško prihvatljive i svarljive pokazuju i ovi primeri.

U svojoj nedugoj činovničkoj karijeri zgadila mi se u zakonima, službenim aktima i drugim sličnim spisima često rabljena reč *zaživeti*. Tu reč, koju su u svojoj jezikotvoračkoj nemoći najverovatnije sklepali pravnici, toliko nisam mogao da podnesem da bih ugledavši je stvarno dobijao grčeve u stomaku i nagon za povraćanjem.

Druga reč, koja mi takođe, maksimalno ide na živce je *ponad.* Ona se često sreće u literaturi, posebno u poeziji. Onog momenta kad je u pesmi primetim završavam čitanje. Ta reč u mojoj otrovno–kritičkoj svesti briše sve ranije, makar i dobre stihove iz pesme, a autor, često nepravedno, biva okvalifikovan kao trećerazredni pesnik.

NA SPLAVU

Na splavu sam od grubo tesanih balvana spojenih debelom zarđalom žicom. Splav je širok, mirno plovi ne baš bistrom, od peska i zemlje zamućenom vodom. Prema mostu ispod kog smo prošli, njivama sa kukuruzom i gomilama konoplje na obalama zaključujem da plovim rekom mog detinjstva i dečaštva Velikom Moravom od Varvarina prema Obrežu.

Na splavu ispred mene, okrenuta leđima, sedi žena. Lepa plava kosa pada joj u talasima preko leđa i gotovo prozirne narandžaste bluze. Na moje iskašljavanje lagano okreće glavu. Gledam zapanjeno. Ne mogu da verujem svojim očima. Predamnom je Merilin Monro. Moj dečački san – Merilin. A onda sumnja. Možda to nije ona, već samo neko ko veoma liči na nju, njena dvojnica.

Pitam je, glasom drhtavim od uzbuđenja, da li je ona, zaista, Merilin. Žena se smeši, blago ali izazovno.

Pa ona ne zna srpski, pomislim u sebi i ponavljam pitanje na engleskom. Žena i dalje smešeći se zagonetno ćuti.

Prilazim joj bliže drhteći od navale strasti i žudnje. Osećam omamljujući miris njenog tela. U očima joj onaj zapaljivi sjaj. Snažno je grlim i divljački počnem da ljubim. Ona mi uzvraća isto tako snažnim poljupcima i strasnim podavanjem.

DINOSAURI

Dinosauri su nestali sa Zemlje nekako naglo. Prema naučnim proračunima oni su vladali celom planetom 150 miliona godina, a zbrisala ih je neka nepoznata sila za nepunih milion godina.

Jedan francuski publicista tvrdi da su dinosaure istrebila inteligentna bića iz Svemira kako ova čudovišta ne bi ugrožavala njihove eksperimentalne plantaže i dovela u pitanje eventualnu buduću kolonizaciju planete. Pri tome se on poziva na sovjetskog paleontologa Jefremova i pripisuje mu autorstvo ove hipoteze. Jefremov je, navodno, pronašao prvo 1938. godine u Sikjangu a potom 1948. u azijskom delu Sovjetskog saveza, prilikom pripremnih radova za izgradnju jedne hidroelektrane, nepregledna groblja dinosaura koji su svi imali na lobanji rupu sličnu onoj koju ostavlja puščani metak.

Žak Beržije, poznati naučnik i publicista, izneo je 1957. godine još smeliju i neobičniju hipotezu. On preuzima pretpostavku Krasovskog i Šklovskog, o eksploziji supernove negde na domaku Sunčevog sistema pre 70 miliona godina, ali joj daje i jednu značajnu dopunu – ta eksplozija je izazvana veštački, od strane nekih vrlo visoko razvijenih inteligentnih bića da bi se zbrisali dinosauri i evolucija na planeti Zemlji usmerila drugim putem koji vodi do čoveka i, ko zna, možda i dalje.

Taj program, dakle, obuhvata ne samo eksploziju jedne zvezde, što je već samo po sebi prilično zamašan i ambiciozan poduhvat, nego i kontrolu njenih radijacija kako bi one prouzrokovale upravo željene mutacije, što opet pretpostavlja takvo poznavanje genetike kakvo mi, u ovom trenutku, ne možemo ni zamisliti, a kamo li postići.

SREĐIVANJE STANA

Dobili smo stan. Manji je od ovoga u kome sada živimo. Samo jedna soba sa malom kuhinjom. Između sobe i kuhinje je uski prolaz sa ovalnim zidovima i zemljanim podom. Taj pod me podseti na napuštene, sumorne i ružne seoske kuće u kojima sam sa majkom i sestrom stanovao za vreme i posle rata u mestima oko Velike Morave. U hladnoći i vlazi tih kuća bez patosa i s krovovima koji su prokišnjavali navukao sam još u ranoj mladosti hroničnu kostobolju.

Dinka, razočarana onim što smo dobili, kaže da će otići s detetom u Bosnu dok ja stan ne sredim.

Sasvim sam bespomoćan u novonastaloj situaciji.

Soba je krajnje zapuštena. Na prljavim zidovima ispisane su flomasterima razne poruke, uglavnom one koje od svojih prijatelja iz inostranstva, preko pošte, putem mejl–art mreže, već godinama dobijam. Tu je, na celom jednom zidu, i moja poruka s pečata THINK ABOUT SIGNALISM.

Otkud sve to u stanu koji prvi put vidim? pitam se…

Sada sam u avionu. Na velikoj visini avion leti potpuno prazan. Iz jedne od kabina pojavljuje se Dinka obučena kao stjuardesa. Pitam je odmah gde je dete.

– Ne brini – odgovara – sve je u redu. Onda zavlači ruku u jedan od džepova svoje uniforme, vadi smotuljak novčanica i daje mi.

– Uzmi ovo – kaže – i plati majstora da sredi stan….

Majstor je već u stanu. Okrečio je zidove. Sada radi nešto u onom uskom prolazu, tunelu između sobe i kuhinje. Preliva zemljani pod nekom gustom, lepljivom, crnom masom nalik katranu.

– Šta je to? – radoznao sam.

– Izolacija od vlage – odgovara.

– Pa kad ćemo moći da uđemo u sobu i unesemo stvari?

– Ovo se teško suši i stvrdnjava – kaže majstor, gledajući me sažaljivo. – Potrebno je da prođe najmanje godinu dana da može po njemu da se hoda.

SVE JE SIGNAL

Preturam po knjigama svoje biblioteke. Nalećem na dve s posvetama. Prva je *Moć govora* Brane Petrovića još iz studentskih dana s početka šezdesetih. Tada sam u omladinskim, studentskim i drugim listovima i časopisima objavljivao scijentističke (kosmičke) pesme, pa zato i u Braninoj posveti „... pesniku galaksija, drugarski...".

U drugoj od reči do reči stoji:

„Sve je *Signal,* sve je 11 taj fatalni broj. Ne zaboravi to, prijatelju: u signalistički pokret samo što nisam ušao: biće to pojačanje: ali ste i bez mene jaki, jači, najjači, *Miroljube*

Srećna 77, kao i svaka Nova,

Miodrag Bulatović"

NASELJE

Tmurno prohladno veče. Pomalo prska kiša. Oseća se pritisak u vazduhu, kao da će nevreme.

U prigradskom naselju tražim čoveka po nadimku Čif. Ne poznajem ga. Nemam njegovu tačnu adresu. Znam mu samo nadimak i da živi ovde. Rečeno mi je da ga moram hitno pronaći.

Naselje je veliko, sa nizom jednospratnih već oronulih zgrada. Ulice neuređene, pune blata, teško prohodne. Tragajući za Čifom nervozno lutam. Sve je pusto. Kuće i retke prodavnice zatvorene. Ulice prazne.

Odjednom, tik iza mene, stvore se dva čoveka. Ogromnog su rasta, obučeni u crna odela sa dugim kožnim jaknama. Na desnom boku visi im po velika mesarska satara. Iz njihovog glasnog razgovora (kao da žele da ih što bolje čujem), saznajem da je prošle noći ovde, u naselju, izvršena serija groznih ubistava. Na svirep način iskasapljene su čitave porodice.

Dok ovo pričaju moji pratioci se smeju, izvaljuju neumesne šale na račun pobijenih, kao da uživaju u detaljnom opisivanju scena zločina.

Uplašen, ubrzavam hod i skrećem u prvu ulicu s namerom da ih izbegnem. To mi ne uspeva. Onda potrčim. Napunim pluća vazduhom, zategnem mišiće, zamahujem rukama, odvojim se od zemlje i poletim.

U početku paničan i grčevit moj let ubrzo postaje miran i siguran. Više ne vidim svoje pratioce. Uživam lagano leteći iznad naselja koje sve više tone u tamu.

MOJ PETLIĆ SE DOBRO DIGAO

(Iz jednog sna Laze Kostića)

„Bio sam sa jednom starom milosnicom, umrlom pre dve godine koju sam voleo samo čulno, ali je nisam 'zloupotrebljavao', koju sam bez ikakvog uzbuđenja video gde se udaje za drugoga i o kojoj skoro i ne mislim četrdeset godina. Elem, ja se odjednom zaljubim u tu mumiju, u tu ostarotinu, koja je uzela negdašnji oblik, obučena u čudnu haljinu od crvenog i crnog velura. Kako je ležala, ja je uzmem u naručje i obaspem poljupcima njen punački vrat, govoreći joj o 'mojoj' i 'našoj' ljubavi, kojoj nema ravne i koju ću obesmrtiti u mojoj tragediji *Maks. Crn.*, prerađenoj izričito u tu svrhu. Ne prestajući govoriti, gurnuh svoju ruku pod njenu suknju, ali je pristup bio zatvoren pantalonama, debelim i bez rupe. Tada ona učini pokret i pokaza mi traženi cilj svojom crnom tkaninom. Ja uzeh svoje 'koplje' u ruku, približih ga nišanu i – probudih se. Moj petlić se dobro digao."

KAPNA

(Od slova datih reči napraviti nove reči)

KAPNA.....DRAGANA.....
ASKETA.....SATNICA.....
KUČINA.....ČUPERAK.....
KARATE.....LAVINA.....
GLOBA.....KAVEZ.....
KASTA.....RAGBI.....
VERANjE.....MALAGA.....
SOKAK.....DREKA.....
OPREZ.....BEDRO.....
MESAR.....ZAMKA.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

PRINC I GARIBALDI

„Dok je pre nekoliko meseci, šef sovjetske diplomatije Andrej Gromiko, u pratnji svog domaćina Arnalda Forlanija, uživao u lepotama zamka i parka oko njega u Bračanu, četrdesetak kilometara od Rima, princ Filipo Odeskalki, vlasnik pomenutog zamka i još mnogih drugih nekretnina, sanjivo se protezao na stepeništu jedne palate u centru 'večnog grada'. Umotan u ćebe drhtao je od zime, baš kao i njegov pas, običan džukac, dakle pas bez neke određene rase i, naravno, bez pedigrea.Pored princa i psa, skupila se princeza Ema Đovanjoli Mameli, praunuka poznatog pesnika i Garibaldijevog heroja, životna saputnica princa Filipa. Najzad tu je i stari mudrac, lutalica otkad zna za sebe, poreklom Mađar, poznat po nadimku 'Garibaldi'.

Ovaj poslednji stalno ćuti i u tome je, kažu, njegova najveća mudrost. Princ se ne odvaja od njega, princeza Ema pilji u princa, a pas – kao svaki pas – najviše voli da je u sredini. Tako mu je, valjda, i najtoplije.

Kada su Gromiku predstavljali plemićku porodicu Odeskalki, princ Filipo bio je odsutan. A koliko do pre četiri–pet meseci, bilo je nezamislivo ući u najpoznatiji rimski disko–klub 'Džeki O' i ne primetiti zgodnog princa, koji mnogo podseća na pokojnog francuskog glumca Žerara Filipa.

Princ je odjednom promenio način života, odrekao se bogatstva, odlazaka na razne mondenske prijeme, svega i svakoga sem svoje verne princeze Eme. Onda, kada su iz dvorca prešli da žive na ulicu, pridružio im se pas lutalica. Kasnije oni su se pridružili usamljeniku 'Garibaldiju'. Čovek ih je prihvatio, ali pod uslovom da ga ne uznemiravajsu dok meditira, odnosno dok 'traga za istinom'."

1979

BEKSTVO

Sa pesnikom A. V. ležim u bolnici. Ja sam lakše bolestan,već sam se oporavio i trebalo bi da izađem. A. V. je u mnogo težem stanju. Leče ga od opekotina. Uvijen je u zavoje od glave do pete. Teško ga je prepoznati...

Onda se nas dvojica nađemo na putu kraj obale mora. Vozim auto koji je prava razdrndana olupina. Jedva se kreće. S naporom prelazimo preko nekih uzvisina i posle duže vožnje zastanemo u jednom nama nepoznatom gradu.

Dok pomalo besciljno lutamo uskim i krivudavim uličicama A. V. se odjednom izgubi. Uzalud ga tražim. Grad je pust. Nigde žive duše.

Ulazim u kafanu na samoj obali mora. Unutra nekoliko mlađih ljudi o nečemu žučno raspravlja. Na mene u početku ne obraćaju pažnju. Govore jezikom sličnim našem ali meni, ipak, nerazumljivim. Kada im se obratim s pitanjem da možda nisu videli mog saputnika na licu im se pojavljuje preteći izraz.

U tom trenutku pojavljuje se A. V. Obojica shvatamo da će nas ovi ljudi, na čijim je licima bes i mržnja sve izraženija, napasti. Uzmičemo ka vratima, a onda brzo napuštamo kafanu, sedamo u auto i bežimo iz grada.

VILIN KONJIC

(po Žanu Rostanu)

U vilinih konjica, ljubav i način oplođavanja nemaju uopšte ništa sličnog u celom životinjskom carstvu.

U trenutku pohote mužjak savija trbuh napred i privlači mu kraj uz podgrudni organ parenja. Seme se izlučuje iz semenskog otvora i prelazi u semenu kesicu. Ukratko, mužjak pre ljubavnog čina oplođava sam sebe. On to čini naizmenično više puta skupljajući i opružajući svoj dugački i gipki trbuh, koji pritom potresaju grčeviti udari.

Pošto je napunio semenu kesicu, on je spreman da odigra svoju pravu mušku ulogu. Kad nađe ženku on je hvata za prednji deo tela, blizu glave, prvo nožicama, zatim hvataljkama koje se nalaze na završnom delu trbuha. Tako prihvaćena, ženka povija svoj dugački trbuh, i njegov završetak prinosi uz mužjakov organ.

Na taj način par obrazuje neku vrstu srca, čiji je šiljak mužjakova glava, a ženkina glava udubljenje. U ovom položaju se vrši oplođavanje. Semena kesica, sabijena u savitljive džepove, ispušta seme, koje će posredstvom penisa preći u ženkino telo gde će se smestiti u novo skladište, u spermoteku. Seme će u određeno doba napustiti spermoteku da bi oplodilo jajašce.

DUČIĆEV SIN

U društvu sam sa M. K., piscem s kojim, iz razloga što ih samo on i ja znamo, ne govorim više od četrdeset godina. Stojimo kraj Beograđanke, preko puta SKC-a, na uglu Resavske i Srpskih vladara. Tu, odmah, u neposrednoj blizini, je i ulaz u podzemni Beograd, novi grad nastao rastom i širenjem prestonice u dubinu zemlje. Saznali smo da u studentskom domu podzemnog Beograda živi sin pesnika Jovana Dučića i odlučili da ga potražimo...

U holu studentskog doma, gde smo se ubrzo našli, pitamo portira za Dučićevog sina. On nam pokazuje na mladića, koga smo već primetili da stoji kod ulaznih vrata, kao da nekog iščekuje. Priđemo mu i kažemo ko smo. Mladić nas ljubazno pozove u svoju sobu na razgovor.

Ulazimo u stari, razdrndani lift čija vrata ne mogu da se zatvore. Lift lagano kreće. U polutami širokog prostora oko lifta, kroz otvorena vrata, vidi se čitav sistem nekakvih velikih isprepletanih cevi. O njihovu sjajnu metalnu površinu odbija se slaba svetlost čkiljavih svetiljki.

U jednom trenutku, posle prilično duge vožnje, Dučićev sin, koji je stajao leđima okrenut vratima, vratolomnim skokom, unazad preko glave, iskače iz lifta i seda na jednu od cevi. M. K. i ja zapanjeno gledamo za njim dok nam on, uz široki osmeh, maše rukom klizeći niz veliku cev prema donjem delu zgrade.

KAKO JESTI RIBE?

„Ribe se jedu posebnim priborom ili samo vilicom, a nikada nožem. U lijevu ruku prihvatite komadić kruha kojim pridržavate ribu u tanjuru, a desnom rukom držite vilicu, kojom skidate meso s kosti i prinosite ga ustima. Kada jedete ribu šutite, da vam kost ne ostane u grlu. Jedite prednjim zubima da lakše osjetite sitne kosti. Bolje je, da kruh ne uzimate u usta zajedno s ribom. Nakon što ste ribu pojeli, ostavite vilicu na tanjuru. Nije pristojno nuditi gostu ribu s puno kosti."

EARTH WATCH

U kući smo u Mačvanskoj 10, u Nišu, gde sam pedesetih i početkom šezdesetih živeo sa majkom i sestrom. Od cele kuće imali smo samo sobu i kuhinju. U sobi Dinka (koja, inače, nikada nije bila u Nišu, niti zna ovu kuću), ispituje neke đake. Ja sam u kuhinji, nervozno iščekujem kraj ispita. Iza mene na zidu nalaze se dve police sa knjigama. Jedna knjiga, *Earth Watch,* koju sam nedavno kupio u Londonu, stoji otvorena na rasklimatanom stočiću. U knjizi su impresivne slike u boji: kontinenti, planine, okeani, gradovi, velike reke i mora snimljeni iz kosmosa pomoću satelita. Ove neobične snimke imam nameru da uklopim u svoje buduće mejl–art radove, vizuelne pesme i kolaže.

Posle ispita đaci polako izlaze, jedan po jedan, i napuštaju stan. To traje prilično dugo. Poslednja je neka devojka; smeška se zajedljivo, kaže kako je jedva položila i onda dodaje nešto neumesno na račun profesora. Krećem ka vratima sobe. Dinka se pojavljuje umorna od višečasovnog ispitivanja. Zabrinut pitam kako je. Potvrđuje mi, nekako nevoljno, da je dobro. Kada se osvrnem u kuhinji više nema nikog. Primećujem odmah da je sa stočića nestala knjiga *Earth Watch.* Strašno se uzbudim. Znam da ju je ukrala devojka koja je poslednja izašla. Insistiram od Dinke da je pronađemo. Ona kaže da joj ne zna ni ime ni adresu. (...)

Sada sam u hodniku neke škole ili fakulteta. U osobi koja mi dolazi u susret sa suprotnog kraja prostranog hodnika, odmah prepoznajem devojku koja mi je ukrala *Earth Watch.* U to nimalo ne sumnjam. Zaustavljam je, glasno grdim i tražim da otvori veliku crnu tašnu koju nosi o ramenu. Ona se preplašeno opire, nekako nemušto pravda, a onda je uz plač otvara. Unutra nalazim svoju knjigu i neke fotografije. Knjigu uzimam, a fotografije, i ne gledajući šta je na njima, uz glasnu grdnju i psovke cepam, teatralno razbacujući ostatke po hodniku.

MARKS

(u kartoteci pruske policije)

Srednjeg je rasta, 34 godine star. Uprkos najboljim godinama kosa mu je već proseda a brada, koju uopšte ne brije, sasvim crna. Ten mu je više mrk. Njegove krupne, prodorno vatrene oči imaju nečeg demonski neprijatnog, a duhovna superiornost, koju ispoljava, neodoljivu moć na njegovu okolinu.

U privatnom životu je veoma neuredan, ciničan čovek, loš domaćin. Živi pravim ciganskim životom. Pranje, češljanje, menjanje rublja kod njega su retkost, rado se podgreva alkoholom. Često danima lenčari, ali ako ima mnogo posla, radi danju i noću s neumornom ustrajnošću.

(na poternici)

Starost: 35 godina, visina pet stopa, deset–jedanaest palaca hanoverske mere. Stas: dežmekast. Kosa: crna, kudrava. Čelo: ovalno. Obrve: crne. Oči: tamnosmeđe, malo slabovid. Nos: debeo. Usta: srednja. Brada: okrugla, ne brije, crna. Lice: prilično okruglo. Boja lica: zdrava. Govori nemački rajnskim naglaskom i francuski. Lukav je, hladnokrvan i odlučan.

(po Bakunjinu)

Marks je izuzetno sujetan, do prljavštine i ludosti. Ko je imao nesreću da ga na nevin način povredi u njegovoj bolesnoj, uvek osetljivoj i stalno nadraženoj taštini, on bi mu postajao nepomirljiv neprijatelj i smatrao je da je svako sredstvo dopušteno kako bi ga pred javnošću uništio.

ŽIVOTINJA I POŠTARKA

Duboka je noć. Na Tašmajdanu sam. Prolazim pored crkve Svetog Marka. Odjednom iza leđa čujem teško dahtanje. Osvrnem se. Velika životinja slična mački samo par koraka od mene. Oči joj blešte u tami isijavajući prodornu zelenkastu svetlost. Iz otvorene čeljusti ispao lopatasti krvavocrveni jezik. Životinja otežano dahće. Primiče mi se.

Moj užurbani hod naglo prelazi u trk. Izbijam u Takovsku pored Glavne pošte. Iako se približava ponoć pošta radi. „To je spas" pomislim u trenutku i utrčavam kroz otvorena vrata.

Izgled pošte unutra sasvim je drugačiji nego u stvarnosti. Visoki zidovi prekriveni su ogromnim fresko–-slikama. Na njima nisu likovi svetaca već poznatih srpskih pisaca. Sa svih strana ljubopitljivo me gledaju: Vuk, Branko, Njegoš, Đura, Zmaj, Vojislav Ilić, Laza Kostić. Nigde poštanskih šaltera samo na sredini velike prostorije nekakav uzdignuti pult nalik na predikaonicu. Iza pulta debela, dobroćudna poštarka koju poznajem već desetak godina. Preko njenog šaltera poslao sam gomile knjiga, časopisa i razne druge signalističke i mejl–art radove.

– Šta imate novo za slanje? – pita ona ljubazno kao i uvek.

Širim ruke i pokazujem prema vratima uzbuđeno mucajući o životinji koja me prati. Poštarka se nasmeje.

– Ne brinite – kaže – to je naš mačak Marko. Nikog do sad nije povredio.

Odmahujem glavom još uvek ustrašen. Ona ustaje, uzima me za ruku i vodi prema izlazu. Pred vratima životinja nalik na mačku stoji, čeka isplažena jezika. Kada ugleda poštarku radosno zaprede i priđe joj. Ona počinje da joj tepa i miluje je po glavi. Ja užurbano krenem prema raskrsnici i Pionirskom parku.

DRAMA

„Po osnivanju prvog beogradskog pozorišta Teatra na Đumruku 1841. godine, pozvani su putem oglasa u *Srbskim Novinama*, pisci da dostave svoje dramske radove radi ocene i eventualnog prikazivanja. Pozivu se odazvao i požarevački učitelj Mojsilo Živojinović uputivši Popečiteljstvu prosveščenija svoj komad pod naslovom *Pijanica i propalica*.

Popečiteljstvo je taj komad dalo na recenziju Atanasiju Nikoliću – profesoru zemljopisa i matematike na beogradskom Liceju, cenzoru građanskih knjiga, organizatoru amaterskih družina u Srbiji i Vojvodini, osnivaču Teatra na Đumruku i piscu pozorišnih komada.

Nikolić je prokomentarisao Živojinovićev rad rečima: 'Delo ovo da se sočinitelju natrag vrati, da u njemu mnoga gruba izraženija, psovku i boj izmeni i celo delo drugi konac da dobije, kako će se izvesno znati, šta je sa Nešom Sapundžijom učinjeno, da li se on kao krivac i poročan osuđuje i kazni, i da li se on pri tome kaje i grize za svoje postupke.Moralno poučenije za zritelja da bude konac dela!"

ZAVRTANJ

Kad se neki zavrtanj tako nezgodno polomi da mu glava otpadne, a od preostalog dela ne viri ništa, za što bi se mogla uhvatiti klešta, zaista je problem kako da se on izvadi.

Stvar je znatno komplikovanija ako se radi o starom, zarđalom zavrtnju. U tom slučaju dvanaest sati pre pokušaja odvrtanja u navoj preostalog dela zavrtnja treba nakapati ulje. Pokazalo se da je (dobar) rastvarač rđe i popularna koka–kola, kojom treba zalivati zavrtanj nekoliko sati pre otvaranja.

CVET

Stojim na mostu kraj tvrđave u Nišu. Posmatram reku. Široka je i mirna, mnogo veća od Nišave.

Na izbočini, kraj same vode, trnovit žbun sa lepim narandžastim cvetovima. Takav žbun i takve cvetove do sada nisam video.

Silazim niz strminu ka reci. Zemlja pod nogama je blatnjava i skliska, natopljena vodom.

Oprezno, da se ne ubodem, uzberem jedan cvet, a onda s teškom mukom, skoro bauljajući, penjem se uz visoku i klizavu stranu rečne obale ponovo ka mostu.

SRPSKA JOVANKA ORLEANKA

Kada je Srbija 1912. godine objavila rat Turskoj imperiji, nepismena čobanica iz malog sela Koprivnice na Ibru, Milunka Savić, skratila je kosu na muški, zamaskirala grudi i prijavila se u srpsku vojsku kao dobrovoljac Milun. Provela je sedam godina ratujući (Balkanski i Prvi svetski rat); šest puta je bila ranjavana, od toga dva puta veoma teško. Jedva je preživela udar artiljerijskog gelera u glavu i ranu od puščanog metka koji je probio pluća prošavši pored samog srca.

Milunka Savić postala je narednik u čuvenom Drugom pešadijskom „gvozdenom" puku i komandovala je četrdesetoricom prekaljenih srpskih dobrovoljaca koji su obavljali najteže ratne zadatke. Njena specijalnost bile su bombe. Neprimetno i lako kao mačka, zaklonjena najčešće tamom, dopuzala bi do neprijateljskih rovova, zemunica, osmatračnica, mitraljeskih i artiljerijskih gnezda i sa par precizno ubačenih bombi brzo rešavala stvar u korist srpske i savezničke vojske. Njena neverovatna hrabrost, ratnička veština i slava prešla je granice male Srbije. Strani ratni izveštači nazvali su je srpskom Jovankom Orleankom.

Milunka Savić odlikovana je dva puta najvećim francuskim odlikovanjem Legijom časti, a nosilac je i dve Karađorđeve zvezde s mačevima, zlatne i srebrne medalje Obilića i brojnih drugih domaćih i stranih odlikovanja. Polovinom 1918. godine odato joj je priznanje kakvo nije dobio ni jedan oficir niti general

u Prvom svetskom ratu. Vrhovna komanda savezničkih armija izdala je pismenu pohvalu o njenom besprimernom junaštvu s naredbom da se ta pohvala pročita pred vojničkim strojem svih oružanih jedinica sila Antante. Na čuvenom Verdenu doživela je počast kakvu Francuska nikad dotle nije priredila ni jednom stranom vojniku. Pred narednikom srpske vojske Milunkom Savić bile su u stavu mirno postrojene najslavnije vojne akademije Evrope: Sen Sir, Ekol Militer Siperier i jedinice francuske Nacionalne garde. Primajući raport u njenu čast spuštene su na počasni pozdrav zastave francuskih pukova proslavljenih u najtežim i najčuvenijim bojevima.

Po završetku rata i demobilizaciji, Milunka Savić se, kao i veliki broj vojnika, posebno ratnih invalida, našla na ulici bez ikakve pomoći države. Gladovala je ne žaleći se nikom i jedva našla posao čistačice da riba podove, stepeništa i nužnike u beogradskoj Hipotekarnoj banci. Udala se za poštara, izrodila četvoro dece i rano ostala udovica. Radeći više od dvadeset godina naporan posao, pored ratnih rana koje su je načinile invalidom, obolela je još od teškog oblika reumatizma. Za vreme Drugog svetskog rata provela je skoro godinu dana u Banjičkom logoru.

Heroj iz Prvog svetskog rata, srpska Jovanka Orleanka, Milunka Savić, nosilac dve francuske Legije časti, dve Karađorđeve zvezde i brojnih drugih odlikovanja i počasti, umrla je u dubokoj starosti, negde na periferiji Beograda, gde je živela sa bednom penzijom u teškim materijalnim uslovima, skoro potpuno zaboravljena.

VODOKOTLIĆ

S druge strane zida naše sobe je komšijino kupatilo. Zidovi su tanki. Često se čuje bučni šum vode. Poslednja dva dana vodokotlić mu je u kvaru. Voda buči neprestano. Ne možemo na miru da spavamo.

U zgradi, i na spratu, jedva da koga i poznajem. Ni sa kim se ne družim. Komšiju pored mene, čoveka srednjih godina, stalno namrštenog, ponekad sretnem na stepeništu. Ne pozdravljamo se. Znam samo da živi sa ženom, bez dece, u dvosobnom stanu.

Čekam da vodokotlić konačno prekine svoju nesnosnu pesmu, ali od toga ništa. Drugog dana ujutro, iznerviran i pomalo zabrinut šta se zbiva u susednom stanu, odlazim i zvonim. Posle dužeg čekanja vrata se otvaraju. Pojavljuje se čovek u izgužvanoj pidžami, neobrijan, podbulih očiju. Vidim da sam ga probudio. Osećam se neprijatno. Kažem za vodokotlić. On lagano podiže glavu, pogleda me za tren svojim pomalo zakrvavljenim očima i bez reči zatvori vrata.

PINGVINI

Na velikom sam brodu usred mirnog, nepreglednog mora. Brod je star, jedrenjak, sa lepim jedrima srebrnastosive boje.

Nema vetra. Nema talasa. Brod stoji. Morska voda je, začudo, snežnobela, slična mleku, puna riba koje jatimice iskaču iznad površine mora obasjane poslednjim zracima zalazećeg sunca.

Na brodu je čudno društvo. Mali ljudi slični pingvinima. Glava im je bez kose. Lice ljudsko sa živim, radoznalim očima. Nemaju ruke već izdužena peraja na čijem je kraju nešto nalik na šaku sa tri prsta.

U stalnoj su žurbi. Trčkaju palubom. Tiho pričaju, raspravljaju nešto. Jezik im je razumljiv ali, nekako, razvučen, blag, melodičan kao da pevuše.Pokušavam da uspostavim kontakt sa njima ali bezuspešno.

Kad ih oslovim zastanu, nasmeše se, a onda se bez reči udalje.

ZNOJ

„Znoj je tečan sekret žlijezda znojnica. Sastoji se u glavnom od vode, kuhinjske soli, mokraće i nekih masnih kiselina. Iz žlijezda izlazi pod relativno visokim tlakom te mehanički čisti kožu. U većini slučajeva reagira kiselo, ali može biti i lužnat, što znatno smanjuje otpornost kože protiv nekih oboljenja.

U normalnim prilikama svjež znoj ima jak, karakterističan, ali ne neugodan miris. Vrlo neugodan miris nastaje zbog raspadanja nekih sastojaka znoja što je slučaj kod nogu.

Pri uživanju veće količine ribe ili u slučaju trovanja fosforom znoj fosforecira – koža svijetli u mraku.

Najviše se znoje mjesta na koži gdje ima najveći broj žlijezda znojnica: tabani, dlanovi, glava, pazušne šupljine i koža u okolini spolnih organa."

CRNJANSKI

Silazim niz blagu padinu obavijenu belom izmaglicom i odjednom nađem se u nekoj prizemnoj kući sa sobama–stanovima sličnoj paviljonu u studentskom domu „Rifat Burdžević" gde sam sa još tri cimera stanovao krajem pedesetih godina.

Zakucam na vrata jedne sobe, na samom kraju dugačkog hodnika, i uđem.

U sobi prepunoj duvanskog dima za stolom sede čovek i žena, a u krevetu, kraj prozora, spava dvoje dece. Čovek omalen, drčan, upitno me zagleda kad uđoh. U ustima mu ogromna lula. Sa uživanjem pućka i izbacuje velike kolutove dima. Prilazim mu i u njemu prepoznajem Miloša Crnjanskog. Blago i sa snebdivanjem kažem mu kako ne bi trebalo da puši u sobi gde deca spavaju. On besno skače sa stolice, vadi lulu iz usta, ispuhne mi dim pravo u lice i izlazi zalupivši vratima.

Priđem prozoru i otvaram ga kako bih provetrio prostoriju. Iza prozora, međutim, zid od crvenih cigala potpuno blokirao ulaz svetlosti i vazduha.

U tom trenutku u sobu ulazi pesnik Ljuba Simović i još sa vrata kaže:

– Šta si to uradio Crnjanskom? Besan je, viče, grdi, psuje.

– Ništa – odvratim – samo sam ga zamolio da ne puši zbog dece.

Ljuba baci pogled na usnulu decu, s razumevanjem klimnu glavom, a onda mi blago sa smeškom pripreti prstom i izađe iz sobe.

LJUBAV I SMRT TRUTOVA

Pet do sedam dana posle rođenja pčelinja matica poleće iz košnice u ljubavnu avanturu. Tom prilikom ona ispušta osoben miris koji privlači brojne trutove, potencijalne ljubavnike, iz njene i drugih košnica.Matica u svom zanosu leti veoma brzo i visoko. Mnogi trutovi u ovim iscrpljujućim ljubavnim vratolomijama zaostaju. Sustiže je, i s njom se pari, najjači i najsnažniji On svoj uspeh, međutim, ubrzo, tu na licu mesta, plaća životom jer mu se deo polnog uda otkida i ostaje u matičinoj utrobi kako se seme, koje je dao, ne bi raspršilo.

Umorna od ljubavne igre matica se vraća u košnicu. Tamo je nestrpljivo dočekuju pčele radilice. Odmah po povratku one otpočinju obilato da je hrane i da joj pažljivo uklanjaju ostatke otkinutog ljubavnikovog polnog organa.

Kad je pčelinja matica oplođena ostali trutovi, koji su do tada bili paženi i maženi, postaju teret za pčelinje društvo. Oni ništa ne znaju da rade a veoma su ješni. Pčele radilice počnu da im uskraćuju hranu i čine sve da ih što pre oteraju. Obično ih prvo odvoje od meda u neki deo košnice gde u toku noći mnogi stradaju od gladi i hladnoće. Sutradan oni koji su preživeli pokušavaju ponovo da dođu do meda i toplog dela košnice ali ih straža pčela radilica sprečava i izbacuje napolje.

Na taj način pčelinje društvo se za par dana oslobodi trutova.

GAVRANI

Pošao sam u ribolov. Umesto štapa za pecanje na ramenu mi je trzubac sličan onim iz antičkih mitova i legendi.

Obala kojom idem je strma sa uskom stazom pored vode. Ceo predeo više liči na morski zaliv nego na dolinu Morave kuda sam, u snu, krenuo.

Ubrzano hodam. Deo obale gde sam odlučio da lovim je mali zaton okružen visokim brdima. Voda u zatonu je mirna, metalnosiva. Na površini vode tri ogromna gavrana.

Rasteraće ribu, pomislim, sagnem se, uzmem oveći kamen i bacim ga na njih. Gavrani bučno zagrakću i polete na mene. Mašem trozupcem da se odbranim. Sa oštrih vrhova trozupca izbijaju pucketavi plameni mlazevi slični munjama. Uplašeni gavrani izgube se na nebu iznad brda.

PESME I NUŽNICI

Oj đevere, bisere,
Vodi snahu da sere
I ponesi stručicu
Te joj otri guzicu!
(Iz Vukove zbirke erotskih narodnih pesama)

Negde u prvim godinama posle Drugog svetskog rata na zidu nužnika železničke stanice u Trsteniku, gde mi je ujak, kod koga smo bili u gostima, službovao, suočim se sa stihovanim upozorenjem:

Gospodo i dame
Ne serite pokraj jame
Namestite vaše dupe
Tačno iznad rupe

Teško pamtim stihove (i svoje i tuđe), ali ovi su mi ostali duboko urezani u svesti. Smatrao sam ih savršenim i s pesničke (tačne, jasne reči i zvučne rime), i s one praktične strane, jer takva vrsta upozorenja sasvim je na mestu pošto su stanični čučavci, zaista, uvek bili u veoma lošem stanju zbog hotimičnog, ili u nuždi nenamernog promašivanja rupe. I, evo, taj katren i danas, posle više decenija, odzvanja u mom uhu i duhu.

Kada sam 1970. godine napisao poemu „Govnarija", nameravao sam da stihove iz trsteničkog nužnika stavim kao moto. Odustao sam od toga. Sada znam i zašto. Čista taština. Shvatio sam da je narod, što pokazuje i navedena pesma iz Vukove zbirke, na ovom terenu mnogo bolji od mene.

KOCKA

U maloj sam, skučenoj prostoriji sa niskom tavanicom. Za nezgrapnim, grubo otesanim, drvenim stolom, sede čovek i žena. U rukama čoveka omanja sprava sa ručkom veoma nalik onim starim kućnim mašinama za mlevenje mesa. Pred njima na stolu je i gomila papirića.Čovek mi se obraća i predloži da uzmem jedan papirić i zabeležim neki broj. On će, kaže, pogoditi broj koji sam zabeležio.

Uzimam papirić, zabeležim broj 11, stavljam ga ispred sebe i pokrivam šakom.

On okreće ručku one sprave. Iz nje izlazi žuta izbušena traka identična traci koju su imali kompjuteri Ekonomskog i Matematičkog instituta na kojima sam 1969. i 1970. pravio kompjuterske pesme. Onda uzima traku, pažljivo je zagleda, došaptava se nešto sa ženom i kaže:

– Vaš broj je 11, izgubili ste hiljadu dinara.

Pobunim se i odgovorim da se nismo kladili.

– Jeste – kaže on – igra je takva, ako želite da povratite novac pokušajte još jednom.

Beležim na papiriću, krijući ga, nemoguću cifru, sa više desetina nula, i stavljam ga u džep.

Čovek opet drnda sa onom spravom. Još pažljivije proučava traku koju je ona izbacila, onda uzima papir sa stola, beleži nešto na njemu i dodaje mi ga. Upoređujem cifre sa mog i njegovog papira. Istovetne su.

– Ponovo ste izgubili! – kaže on pobedonosno.

BLOK I PROSTITUTKA

(po Gorkom)

U jednom od petrogradskih restorana neka prostitutka sa Nevskog prospekta kaže Maksimu Gorkom:

– To je u vas knjižica onog Bloka, slavnog Bloka? Ja sam ga takođe poznavala, uostalom – samo jedanput. Nekako u jesen, veoma dockan i, znate susnežica, magla, časovnik na Dumi pokazuje blizu ponoć, strašno sam umorna i spremam se da pođem kući. Odjednom, na uglu Italijanske ulice pozove me pristojno odeven, lep čovek, veoma gorda lica, čak sam pomislila – stranac.

Pođemo peške, tu nedaleko, u Karavanskoj ulici br. 10 izdaju sobe za sastanke. Idem ja, pričam, a on – ćuti, i bilo mi je čak i neprijatno, nekako neobično, ne volim neučtive ljude.

Dođemo mi, ja zatražim čaj; on zazvoni, ali sluga ne dolazi, tada on sam izađe u hodnik, a ja, znate onako umorna, prozebla, zaspim sedeći na divanu. Odjednom se probudim, vidim: on sedi prema meni, drži glavu rukama nalakćenim na sto, i gleda me tako strogo – užasne oči! Ali – od stida – nije mi bilo strašno, samo sam pomislila: ah bože moj, mora da je muzikant! Ima kovrdžavu kosu. „Ah, oprostite, kažem, sad ću se svući." A on se učtivo nasmeši i odgovara: „Ne treba, nemojte se uznemiravati." Premestio se na divan do mene, posadio me na krilo i govori, milujući mi kosu: „Hajde, dremajte još malo." I – zamislite – opet sam zaspala, kada me on oprezno spusti i reče: „Sad zbogom, ja moram da idem." I stavlja na sto dvadeset i pet rubalja. „Slušajte", kažem, „kako to?" Naravno, mnogo sam se zbunila, izvinjavam se, tako je smešno sve to ispalo, nekako neobično. A on se tiho nasmeja, stisnu mi ruku – čak je i poljubi. Ode, a kada sam odlazila, sluga mi reče: „Znaš li ko je to bio s tobom? Blok, pesnik, pogledaj". I pokaza mi portret u časopisu, vidim: tačno, to je on glavom. „Bože moj, pomislim, kako je glupo ispalo."

BIBLIOTEKA

„Čovjek dolazi u biblioteku da uči, studira ili čita knjigu. Naravno da on pri tom želi da ima mir kako bi se mogao koncentrirati na učenje ili čitanje.

Biblioteka nije, dakle, kavana pa u njoj nema mjesta glasnijem razgovoru jednako kao ni 'šuškanju', koje može ponekad, naročito kad je uporno, više smetati nego glasni govor.

U toj prostoriji treba općenito govoreći, biti tih – tiho doći, tiho otići, ne škripati stolicom, ne kašljati i ne kihati (ako ste prehlađeni)."

PROFESOR K.

Profesor K. je star čovek, ima preko osamdeset godina. Istoričar je po struci i još uvek predaje u školi. Njegov mlađi kolega, i veliki protivnik, profesor Š. ljuti se na mene što sam K-a predložio za predavača tvrdeći da je profesor prestar i da svojim teorijama zbunjuje učenike.

Profesor K. vidi rešenje svih problema u desnom, u desnoj strani, onoj suprotnoj od srca. Ona je za njega prava životna strana, verna i pouzdana. Ne razumem sasvim o čemu se tu radi, ali poštujem profesorovo mišljenje.

Profesor K. je bio na putu. D. i ja ga dočekujemo. Idem desnom stranom ulice i žurim da me D., koja je levo od mene, ne pretekne i prva pozdravi profesora. Stižem prvi i stežem mu desnicu. Profesorovo lice sija od zadovoljstva.

– Vidite – kaže – desno je suština sveta. Sve je u desnom. Vi ćete rešiti sve svoje zdravstvene probleme samo nastavite da se držite desne strane.

U tom trenutku se budim. Osećam jak bol u levoj nozi. Bol započinje u karličnom delu, ide duž kosti i mišića noge i završava se u stopalu. Jedva ustajem iz kreveta i teško hodajući odlazim u toalet.

DANTE

Dante, po strukturi svoje ličnosti sa šizoidnim elementima, skoro čitavog života bio je potišten i depresivno raspoložen. U trenucima umetničkog stvaranja potpuno se povlačio u sebe a imaginativne sposobnosti tad su dobijale na velikoj snazi i poprimale halucinantni i vizionarski karakter. On je na taj način samo poetski oblikovao događaje u kojima je, zahvaljujući uobrazilji i sam učestvovao i, gotovo, bio svedok.

Savremeni psihoanalitičari smatraju da je *Božanstvena komedija* nastala kao izraz sublimacije potisnutih sadističkih i incestuoznih tendencija sa ciljem da se prevaziđe neurotično osećanje straha i krivice. Ima podataka iz kojih se da naslutiti da je Dante u toku svog života pokušavao da digne ruku na sebe ali se uvek spašavao na taj način što je pisao.

STAN

Na sastanku sam u jednom od gradskih foruma. Ogromna kružna prostorija slična starorimskim arenama za borbu gladijatora. Puno ljudi, ćelavih, ozbiljnih. Dogovaraju se, klimaju važno glavama, razmenjuju papire. Svi su jednoobrazno odeveni u zelenkaste uniforme sa zlatnim širitima. Osećam se nelagodno u svojoj od pranja izbledeloj džins jakni i pantalonama. Tu nelagodnost pojačava činjenica što znam da sam ovde kako bih molio da se reši moj stambeni problem.

Odjednom jak pisak sirene. Znak za uzbunu. Gradski većnici počinju panično da napuštaju dvoranu. Provlačim se kroz neka sporedna vrata, zatim kroz polumračni hodnik i nađem se na desnoj obali Save kraj Brankovog mosta. Sa mnom je sve vreme, kao da me prati, jedan od poznatih, visokih gradskih funkcionera. Ozbiljan, namršten, iznenada kad smo se izvukli iz hodnika pita:

– Pa gde Vi sada stanujete?

Bez dvoumljenja podižem ruku i pokazujem na Savu.

UBICA STOLEĆA

Denisu Nilsenu, „ubici stoleća” u Velikoj Britaniji, posle deset dana suđenja pred porotom u Old Bejliju izrečena je najstroža kazna u ovoj zemlji – doživotna robija. U presudi stoji odluka da se molba za pomilovanje ubice ne može uzeti u razmatranje dok ne izdrži kaznu od 25 godina zatvora.

Iako je optuženi još u istražnom postupku priznao da je ubio petnaest ljudi, optužnica ga je teretila za šest grozomornih ubistava i dva pokušaja. Ostale pominjane zločine, u toku desetodnevne rasprave, uporno je poricao i ostali su nedokazani.

Pri utvrđivanju dokaza i izricanju najstrože kazne sudskoj poroti je pomogao i sam optuženi Nilsen koji se u toku pretresa hvalisao da je „ubica stoleća”.

– Lako sam mogao da ubijem i 500 ljudi, ali nisam uspeo da ih pohvatam – govorio je on.

Nilsen je, inače, svoje žrtve čerečio i bacao u kanalizaciju, ili zatrpavao u bašti. Pronađen je tako što je kanalizacija, zapušena od ljudskih ostataka, počela užasno da zaudara pa su se susedi požalili policiji.

IZLOŽBA

U nevelikoj sam prostoriji, koja je ujedno i umetnička (izložbena) galerija. U levom uglu prostorije je omanji kauč na kome sedim sa kustosom. Služimo se južnim voćem iz posude neobičnog izgleda i ćaskamo. U jednom trenutku u galeriju furiozno upada mlađa robusna žena u skupocenoj bundi sa dva kljunara, ili jazavca, što ne mogu tačno da utvrdim. Iz kese koju drži u levoj ruci, teatralno vadi veliko parče krvavog mesa i baca ga na pod životinjama. One besno počnu da ga rastržu.

Osećam se veoma neprijatno. Osim ove žene, napadnog izgleda i ponašanja, kustosa i mene nikog više nema u galeriji.

– To je konceptualna izložba, performans, svetski poznate umetnice koja je jedva, za veliki novac, pristala da gostuje kod nas – objašnjava, umirujući me, kustos.

Razdražen krvoločnom scenom izgladnelih životinja, za koje mi se, u jednom trenutku, učini da postaju sve krupnije i krupnije, grozničavo po džepovima tražim olovku i parče papira. Kažem kustosu da ću odmah tu, na licu mesta, napisati za medije veoma negativnu kritiku ove bizarne i za mene mučne i besmislene „izložbe".

ŽENE VOLE MUŠKARCE KOJI:

- Upotrebljavaju dezodoranse i losione posle brijanja.
- Redovno menjaju čarape.
- Smatraju žene pametnim i sebi ravnim bićima.
- Ne zaboravljaju sitne pažnje i kavaljerske usluge.
- Ne zaboravljaju važne godišnjice i rođendane.
- Nose pamučne košulje, neupadljive pantalone, kravate mirnih boja, duge pantalone koje pokrivaju pete cipela, malo šire džempere, široke, moderne kožne pojaseve, košulje u skladu sa odelom, uvek imaju čiste cipele, ispeglane pantalone i čiste pižame.
- Opažaju novu haljinu ili frizuru na svojoj ženi i devojci.
- Ne ljute se što čekaju dok se ONA sprema za neki svečani izlazak.
- Znaju boju NjENIH očiju.
- Ne zagledaju žene sa velikim grudima.
- Ni posle dužeg poznanstva ne zaborave da skinu i sako i da vas ogrnu ako vam je hladno.
- Ne kupuju skupe poklone, ali zato ne zaborave da napišu nekoliko lepih reči.
- Umeju da nasmeju partnerku i da joj život učine lepšim.
- Nose NjENU sliku u svom novčaniku.
- Uvek imaju čistu maramicu.
- Bar ponekad priznaju da nisu bili u pravu.
- I sve muškarce koji se smeju, vode računa o sebi, koji znaju da slušaju, a ne samo da pričaju, koji su spremni da pruže podršku u svakom trenutku krize, koji su pametni, ponekad pomalo stidljivi, koji vole decu i životinje i koji vas uvek za sve učitivo zamole.

MALI ZELENI JAZAVAC

Penjem se uz visoko, razgranato drvo. Stablo mu je debelo i glatko. Široke grane, bez lišća, pune su divnih, plavih cvetova iz kojih se širi opojan miris. Negde na samom vrhu drveta, koji se uzdiže kao jarbol broda, visi ogroman plod sličan narandži. Želim da dođem do ploda, da ga dodirnem, da ga uzmem.

Dan je. Bleštava svetlost kao da kulja iz otvorenog ždrela neba.

Penjanje je naporno i teško. Oprezno se hvatam obema rukama za stablo. Još opreznije stajem na glatku koru savijenih grana. Opojni miris cvetova sve dublje ulazi u nozdrve, u pluća i omamljuje.

U jednom trenutku okliznem se, gubim ravnotežu, noge više nemaju oslonac - počnem da padam. Padanje nije strmoglavo. Slično je blagom lebdenju i poniranju…

Ležim u travi ispod drveta. Iz obližnjeg čestara izlazi mali zeleni jazavac. Čudna boja njegovog krzna i dlake jedva se razlikuje od boje trave. Oprezno mi prilazi. Nervozan je. Talasa svojim dugačkim repom. Kada priđe sasvim blizu u njegovoj šiljatoj glavi i sitnim očicama nazirem meni odnekud poznat lik.A onda iz zapenušene jazavčeve njuške, umesto groktanja, začuje se tanak, kreštav ljudski glas. „Pao si! Pao si!“ – kaže, nekako, zlurado. Taj neprijatan glas odmah otkriva mog posetioca: kritičara, polemičara i pesnika, neprikosnovenog vođu srpskog nadrealizma.

GOGOLJEVA GLAVA

U stalnom strahu od bolesti i smrti, opsednut svojim telom i brojnim tegobama koje mu je ono pričinjavalo, Nikolaj Vasiljevič Gogolj postao je veliki hipohondar. U testamentu naložio je da posle njegove smrti pomno paze, i da ne žure sa sahranom, kako ga ne bi živog sahranili.

Maja 1931 godine prilikom otkopavanja Gogoljevih zemnih ostataka, (sedamdeset i devet godina posle smrti), i prenosa na drugo groblje, dogodilo se nešto što je izazvalo zaprepašćenje. Piščeva lobanja nađena je okrenuta u stranu.

Staljin, koji nije voleo da mu se u državi događaju misteriozne stvari, sklone da izmaknu njegovoj kontroli, naredio je šefu tajne policije da pronađe racionalno objašnjenje za ovu pojavu. Tim pre što su počele da se šire glasine kako je veliki ruski pisac, svojevremeno, zaista bio živ sahranjen.

Policija je neobičan slučaj Gogoljeve glave objasnila na sledeći način. Zbog podzemnih voda poklopac mrtvačkog sanduka je istruleo i pao na glavu koja je zbog toga promenila položaj.

KNJIGA

Stojim pred visokom, gvozdenom kapijom nekakvog širokog, zamračenog prostora, ograđenog debelim kamenim zidom. Naslućujem da se, možda, tu, iza te kapije, iza tog zida, nalazi ono za čim godinama tragam i žudim.

Dok čekam da mi otvore sa strane nailazi čovečuljak sa dugom belom bradom i crvenom kapom na glavi, sličan onim patuljcima iz bajki. O njegovo desno rame visi velika torba. Dok prilazi vidim da mu je torba puna knjiga. Nudi mi jednu. Uzimam je radoznalo i listam. Odmah primećujem da je knjiga napisana meni nepoznatim jezikom i pismom. Kažem to čovečuljku. On mi smireno i samouvereno odgovara:

– Samo ti nastavi da je listaš. Onaj, koji je tu knjigu napisao zna sve jezike ovog sveta. Na kraju ćeš ga razumeti.

VAŽNI TELEFONI:

Tačno vreme 95
Prijava smetnji na telefonu 977
Međumesni razgovori 900
Međunarodni razgovori 901
Razna obaveštenja 981
Sportski rezultati 9841
Sportska prognoza i Loto 9844
Brojevi pretplatnika 988
Hitna pomoć 94
Hitna pomoć psihijatra 685–050
Vojna hitna pomoć 976
Dežurna vojna policija 988
Dežurstvo narodne odbrane 643–423
Dežurni oficir garnizona 668–664
Vatrogasci Beograd 93
Vatrogasci Zemun 218–322
Dežurna inspekcija 327–000
Nađene stvari 624–877
Pogrebne usluge 762–762
Društvo „Oganj" 443–743
Radio–taksi GSB 765–666
Radio–taksi priv. 443–443

1982.

SAVEST

Nalazim se u maloj sobici sa slabom, škiljavom svetiljkom. Ležim na rasklimatanom gvozdenom krevetu dopola pokriven sivim prljavim ćebetom. U sobi sto i stolica. Na malom prozoru, iza moje glave, gvozdene rešetke. U desnom uglu, kraj prozora, starinski umivaonik sa lavorom. Ispod njega nešto nalik na noćnu posudu.

Ustajem iz kreveta začuđen i zbunjen. Vazduh u sobi je težak i zagušljiv. U nozdrvama osećam oštar zadah urina i sperme. Na sebi imam neku čudnu odeću sa sivim izduženim prugama. Na grudima mi je poveći medaljon u obliku srca išaran crnim debelim linijama. Još sanjiv radoznalo ga opipavam i odjednom kroz glavu mi kao munja proleti misao da se nalazim u zatvorskoj ćeliji. Usplahireno prilazim vratima i pokušavam da provirim kroz špijunku. Zaklopljena je. Nemo se osvrćem. Onda skupim hrabrost i pritisnem kvaku. Vrata se začudo sa nekim vapijućim cilikom otvaraju.

U polumračnom hodniku nema nikog. Krenem u pravcu levo od svoje sobe. Niz hodnik, sa obe strane, u nizu, istovetna vrata sa špijunkama.

Na kraju hodnika nađem se na ogromnoj okrugloj terasi sa visokom gvozdenom ogradom. Noć je. Ispred i ispod mene tamni bezdan.

Najednom u toj obespokojavajućoj tami, kao na ekranu, pojavljuje se lik D. I., devojke sa kojom sam se zabavljao negde pre petnaestak godina. Nije bila lepa, ali je u našu vezu unela sve: svoje široko srce, svoju blagorodnu, naivnu dušu i svoju nevinost. To je, izgleda, bilo previše, ili, možda premalo, za moj tadašnji muški, pesnički egotizam i taštinu još „neshvaćenog genija".

Ostavio sam je bez reči posle par meseci „zabavljanja". Nikada je više nisam video, niti bilo šta čuo o njoj. Ipak, negde u dubini duše ostalo je, izgleda, neko malo zrno griže savesti.

Sada dok me D. I. posmatra iz tame svojim vedrim, osmehnutim očima, u kojima nema ni trunke prebacivanja, to zrno brzo narasta i pretvara se u strah.

Žurno napuštam terasu i u polumračnom hodniku uzaludno tragam za svojom ćelijom.

1983.

TORNADO

Tornado se zapaža izdaleka po tipičnoj „surli” ili „levku”, koji se iz crnih i niskih oblaka spušta do zemlje. U njemu se vetar kreće vrtložno (na severnoj polulopti u smeru suprotnom kretanju kazaljke na časovniku) brzinom do 200 m/s pa i više. Levak se po zemlji kreće brzinom od 36 do 72 km/h i iščezava najčešće posle 40 do 60 kilometara pređenog puta (izuzetno do 500 km), ostavljajući za sobom pustoš širine sto do hiljadu metara u kojem su iščupana stabla drveća, polomljene bandere, uništene zgrade, itd. U samom levku je vrlo nizak vazdušni pritisak, pa tornado kad naiđe na vodenu površinu, usisava vodu, a sa njom i životinje koje su se u njoj zatekle. Izdignute tako do samih oblaka padaju potom na zemlju zajedno sa kišom ribe (najteža 16 kg), rakovi, meduze, žabe.

Pre devedeset godina, u noći između 22. i 23. jula 1892, na našim prostorima, u Bijeljini, padala je kiša sa ribama. U kišomeru meteorološke stanice nađene su i dve žive ribice koje su plivale po kišnici.

1982.

„MOŽDA SPAVA”

Sedim u biblioteci. To je velika prostorija ovalnog oblika potpuno zatvorena, bez vrata i prozora, zatrpana knjigama od poda do vrha. Pri vrhu se sužava, nema tavanice već okrugao otvor kroz koji se nazire zamračeno nebo puno zvezda.

U rukama držim Disovu knjigu izabranih pesama. Prelistavam je. Zaustavljam se na stranici sa pesmom „Možda spava”. Neizmerno sam voleo tu pesmu. Smatrao sam je magičnom, za mene, možda, još uzbudljivijom i potresnijom od Lazine „Santa Maria della salute”.

Počinjem pesmu da čitam naglas. U početku polako i tiho. Onda čitanje ponavljam. Svako novo čitanje je brže i gromkije. Tada se začuju zvuci. Ritmičko udaranje u zidove biblioteke koje prati čitanje. Ovi zvuci postaju sve glasniji i brži sledeći ritam i jačinu moga glasa.

U jednom trenutka na vrhu prostorije, na otvoru, ukazuje se Disov lik: glava s raščupanom kosom, pogled unezveren.

Moj glas dok čitam pesmu „Možda spava” pretvara se u krik.

Budim se naglo, hvatajući rukama vazduh, uz grčevit jecaj.

GENIJALNI LOVAC NA MUVE

„Poznavala sam velike ljude, genije čak: Džojsa, Malroa, Sen Džon Persa, Ajzenštajna, Henri Milera, Pikasa, Šagala, Majakovskog, Rilkea, Monterlana, Koktoa, Dalija, Junga, Brankuzija... Njihove glavne crte bile su, mahom, ledeni fanatizam i zatvorenost.

Među velikanima, niko nije bio tako 'zablindiran' kao Džems Džojs. Polarna riba? Jastog neprobojne ljušture? Suviše cenim životinje, čak i meduze i školjke da bih ih poredila sa tom mumijom napunjenom slamom, sa tim oklopom bez soka i topline, sa tim sasušenim voćem, tim Džemsom Džojsom. S ljudske tačke gledišta, najtužnija greška prirode! Čak i ako se ubraja među velikane književnosti...

Džojs je živeo porodično, u iznajmljenom stanu, građanskom i bez ukusa. Njegova deca, u uzrastu između deset i dvanaest godina, vukla su se po podu, prelazeći iz jedne sobe u drugu. Nora, njegova žena, osim što je dobro kuvala, teško da je imala ikakve privlačnosti. Stan, mada ne u neredu, delovao je kao privremeno sklonište po kome se Džojs kretao uspijajući se. Upravo je bio napustio Trst da bi izbegao zatvor kao građanin neprijateljske zemlje.

– Neću valjda dopustiti da mi prosviraju metak kroz glavu, pričao je. Da su svi kao ja, rata ne bi ni bilo: ja sam pacifista individualista!

Njegova supruga je potvrđivala u iščekivanju da se njen muž pomeri tako da može da postavi sto.

– Imam ja ličnih bitaka da vojujem – dodade tajanstveno.

Džojs je bio protiv rata, baš kao što je bio protiv poreza, sveštenika, Pape, suverena, proletarijata, svega onoga što na ovaj ili onaj način dovodi u pitanje njegov lični mir.

Slušajući ga, čovek bi stekao utisak da hiljadugodišnja ljudska stremljenja nisu imala drugog cilja do sledećeg: da Džemsu Džojsu omoguće igranje rečima. Gospođa Džojs, savršeno van konteksta, nikada u životu nije shvatila ni tračak humora svog

muža. Sve do kraja, živela je u uverenju da je udata za veoma ozbiljnog profesora jezika kome se, eto, s vremena na vreme dogodi da ponešto napiše.

Gol je bio opčinjen Džojsom, do te mere da mu je opraštao političku neutralnost. Što se mene tiče, prvi susreti s njim ostavili su utisak ledenog, genijalnog lovca na muve koji drži briljantno predavanje o tome na kakve će ih muke staviti."

(Iz memoara Kler Gol, životne saputnice Ivana Gola, francusko–nemačkog pesnika koji je zajedno sa Ljubomirom Micićem i Boškom Tokinom 1921. godine objavio „Manifest zenitizma".)

O supružnicima Gol u „Istoriji nemačke književnosti":

„U Vogezima, u Francuskoj, rođen je Ivan Gol (1891–1950). On je za vreme prvog svetskog rata živeo u istom ciriškom krugu, a od 1919, sve do emigracije u Njujork 1939, stalno u Parizu. Gol je tu 1924. osnovao časopis *Surréalisme* (Nadrealizam). Njegovo obimno delo (izdato pod naslovom *Dichtungen* 1960) – meta–drame, filmski radovi, eseji, romani, lirika, u raznolikim oblicima, na francuskom, nemačkom i engleskom – svedoči o nemiru jedne borbe za izraz, zahvaćene svim strujanjima, na koja je sa svoje strane zračila. Stvaralačko težište je na pesmama. Njihov formalni razvitak pokazuje kretanje koje je po osnovnoj liniji slično Benovom i Arpovom: od ditirambskog izraza nemačkog ekspresionizma, kod Gola preterano bujnog ('Ah, sve oči piju bratstvo / Iz beskrajno dubokog pehara svetske ljubavi', *Panamski kanal* [Der Panamkanal], 1. verzija 1912), do učvršćivanja, jednostavnosti i jasnoće; uz posebnu, zgusnutu, često nagomilanu slikovitost, prožetu snoviđenjima, zvucima, setnom bujicom osećanja, po kojoj se poznaje romantičar. Bez doma, proganjan, žrtva u stranom anonimnom vremenu, kao 'Jovan bez zemlje', on se skriva u čarolije svog vizionarskog sveta stvorenog od reči; kao čovek koji neograničeno voli, on zna da mu je u ljubavi otvoreno utočište. 'Jer biti ljubavnik / I svesni poklisar / Najviše je plemstvo' (*Bilje sna* [Traumkraut], 1951). Golov lirski jezik je, kao i Arpov, ostavio traga na mlađoj nemačkoj lirici posle 1945, koja se nadovezivala na već zaboravljeno i gotovo sasvim izgubljeno; taj jezik je most ka evropskom nadrealizmu. Jedinstven primer lirskog dijaloga je *Antiruža* (Antirose, 1967), u kojoj se Kler Gol (Claire Goll) pokazuje kao pesnički glas ravnopravan sa njenim životnim saputnikom: kako u strasti

predavanja, tako i u tužbalici. Satiričnom igrom *Metuzalem ili večiti građanin* (Methusalem oder Der ewige Bürger, 1922) Gol je polazeći od ekspresionističkog stila groteske razvio nov tip, koji je predstavljao preteču apsurdnog pozorišta. Nadrealizam raskrinkava prividni svet realizma a logično se pretvara u duhovni humor koji negira sve fraze, pozorište se oslobađa obzira prema podražavanju i verodostojnosti, postaje autonomna igra."

(Fric Martin „Istorija nemačke književnosti", Nolit, Beograd, 1971, str. 594–595).

SLATKA MOJA MALA KURVINSKA NORA

„Slatka moja mala kurvinska Nora, uradio sam kako si mi rekla, besramnice jedna mala, i dvaput sam ga izdrkao dok sam čitao tvoje pismo. Oduševljen sam što vidim da voliš da se jebeš otpozadi. Da, sada se sećam one noći kada sam te onoliko dugo jebao otpozadi. Bilo je to naše najbestidnije jebanje, dušo. Kurac mi je satima bio u tebi, ulazio je i izlazio iz tvoje zadnjice okrenute naviše. Osećao sam pod stomakom tvoje debele znojne guzove i gledao tvoje zajapureno lice i mahnite oči. Kad god sam ti ga uterao, tvoj bestidni jezik bi se isplazio među usnama, a kako bih ti ga nabio jače i dublje nego obično, iz tvoje zadnjice bi pokuljali dugi, smrdljivi prdeži. (...)

Kažeš da ćeš mi ga sisati kad se vratim i da želiš da ti ližem pičku, droco mala pokvarena. Nadam se da ćeš me jednom iznenaditi dok spavam obučen, prikrasti mi se sa kurvinskim sjajem u sanjivim očima, nežno mi otkopčati dugmad na šlicu jedno za drugim i izvući đoku tvoga dragog, lizati ga i dudlati vlažnim usnama sve dok se ne nadigne i ukruti i svrši u tvojim ustima. (...)"

(Iz Džojsovih pisama Nori)

BUKA

Sa D. prolazim noću pored groblja. Mesečina obasjava ogromne nadgrobne spomenika. Pokušavam na njima, bezuspešno, da pročitam imena sahranjenih. Iznad poluizbrisanih i teško čitljivih imena prodorno me gledaju, i kao da pulsiraju, iskaču i uvlače se u crni mermer, ljubopitljive oči mrtvaca.

Najednom začuje se strašna buka. Nailaze u talasima: haotični zvuci zvona, teška lomljava stvari, prodorni huk vode koja pada. D. hvata panika. Ubrzavamo hod. Kraj potočića koji teče ivicom groblja nailazimo na grupu dečaka. Na licu su im klovnovske maske ali nisu veseli. Pitamo ih odakle ova buka. Oni ćute.

KIBEROFOBIJA

Među bolestima našeg veka – doba kompjutera, lasera, reaktivne tehnike – pojavila se nova „kiberofobija". Tako su američki stručnjaci nazvali psihičko oboljenje koje su otkrili prilikom lekarskog pregleda programera, operatera i drugih lica čiji je rad tesno vezan sa kompjuterima.

Kiberofobija je strah od kompjutera. Stručnjaci smatraju da je ta fobija sve rasprostranjenija i da će u najskorije vreme po masovnosti potisnuti klaustrofobiju – strah od zatvorenog prostora.

Tesan kontakt sa kompjuterima razvija kod ljudi kompleks inferiornosti. Čoveku je svojstveno da greši. Međutim, kompjuteri trenutno primećuju greške i ukazuju na njih sa „nečovečnom" otvorenoošću i bezosećajnošću tako da se grešnicima ponekad čini da ih kompjuteri ismevaju.

Prema proračunima lekara, više od 30% svih američkih stručnjaka koji rade s kompjuterima – boluje od kiberofobije.

1983.

LUDI VIR

Noć. Železnička stanica u Ćićevcu, negde u visini, lebdi iznad varošice.

Pusto je. Nigde žive duše. Pokušavam da kupim voznu kartu. Za šalterom nema blagajnika.

Izlazim na peron. Nailazi voz. Penjem se. U kupeu veselo, pesma, drugari iz osmogodišnje škole: Tile, Žuća, Žika Ćuk, Bane Radovanac, Juga. Pitam – kuda putuju? Kažu idu na Ludi vir. Kakav Ludi vir – odvratim – ovaj voz ne ide do Ludog vira već preko Paraćina za Beograd. Oni se samo nasmeju, odmahnu rukama i nastave s pesmom.

*

Jedno od mogućih objašnjenja ovog sna. Godine 1954. završio sam osmogodišnju školu u Ćićevcu. Trebalo je da krenem u najbližu gimnaziju u Paraćinu. Đaci su tamo i natrag putovali vozom, ili stanovali kod rođaka. Rođake u Paraćinu nismo imali a moja majka se plašila da putujem vozom. Dala je otkaz na mesto učiteljice u Ćićevcu i preselili smo se u Niš. Prvih nekoliko meseci u Nišu bili smo bez stana, a majka još i bez posla.

Svi moji drugari iz Ćićevca otišli su u paraćinsku gimnaziju osim Juge koji je završio gimnaziju u Kruševcu.

Ludi vir je mrtvaja Velike Morave gde smo često išli da se kupamo, beremo lokvanje i pecamo ribu.

SUSRET

U ulici M. Tita, kraj SKZ-a, sretnem koleginicu sa studija, bivšu mis Pravnog fakulteta, lepotica je i sada, vitka, seda (boja). Mada je znam još od brucoških dana upoznali smo se tek 1968. kada sam postao „slavniji". Još je pevala u „Krsmancu", uvežbavali su moju „Koračnicu", zvali me na probe, pljeskali. Tada me je ova mis udostojila pažnje. Sve se završilo na ljubaznom ćaskanju, nešto mi kod nje nije odgovaralo.Kasnije, sretao sam je nekako češće nego druge znance iz studentskih dana, ili mi se tako činilo. Sada bi htela da se javi, koluta velikim, lepim očima, ali ja skrećem pogled. Posle pet–šest minuta iza ugla opet se srećemo. Čekamo zeleno svetlo na semaforu. Za mene neprijatna situacija. Ona lepa, zadivljujuće za svoje (a to su i moje) godine, sveža i vitka, zabacuje pokretom glave, i uz pomoć ruke, dugu kosu, sigurna u svoju ženstvenost i moć. Zbunjen krenem sporednim ulicama da je ne bih ponovo sreo. Posle se pitam zašto nisam odgovorio na njen pogled, na zov. Sama u gradu, raspuštenica s nesrećnim brakom, ili, čak, možda još neudata, zaljubljena u svoje lepo telo, koje je postalo njena jedina opsesija, lako bih je potucao u nekoj solidnoj nameštenoj garsonjeri ili većem stanu uz čašicu votke ili viskija gde bi me odvela posle samo malo priče i sećanja na studentske i „revolucionarne" dane.

1983.

KRISTALNO OKO

Noć je. Nalazim se u prostranoj polumračnoj sobi stana u zgradi napravljenoj u obliku višespratne stepenaste kule. U stanu iznad mene veoma je bučno. Neka proslava, žurka. Sa prozora tog stana ljudi bacaju gomile tanjira. Tanjiri se u vidu širokog vodenog mlaza neprekidno slivaju na ulicu.

U sobi se najednom nađu dva čoveka. Sede nepomični u stavu jogina na patosu, na lepim višebojnim ćilimima. U jednom čoveku, mršavom, namrštenom, prepoznajem Marka Ristića, u drugom, zagonetno nasmešenom, Dušana Matića. Na Matićevom čelu veliko kristalno oko. Iz oka izbijaju snažni mlečnobeli zraci. Sve jače i jače oni osvetljavaju polumračnu sobu. To mi smeta pa se povlačim u ugao kraj manjeg otvorenog prozora. Sa tog prozora je predivan pogled na grad i reku koji me podsećaju na Pariz i Senu.

NUŽNIK

Među prve brige po dolasku u kamp treba da bude i izgradnja nužnika, ukoliko on ne postoji. On se ne gradi iznad šatora niti iznad mesta odakle uzimamo vodu, već na podaljem mestu od kampa kako vetar ne bi donosio neprijatne mirise. Put do nužnika treba očistiti i utabati, kako bi se mogla kontrolisati čistoća tragova.

Sam nužnik treba da je jama, rov oko 50 cm širok i oko 70 cm dubok sa vidljivim mestima za čučanje ili sedenje preko grede. Tu treba da je i posuda sa krečom, kao i ašovčić za pokrivanje izmeta. Ako postoji mogućnost izgradite dva (muškarci, žene), ogradite ga i načinite neku nastrešnicu.

O posledicama koje bi mogle nastati ako se ne pazi na higijenu – nije potrebno govoriti.

U POLICIJI

Traži me policija. Neko vreme se krijem a onda donosim odluku da sam odem do njih.

Začudo, u mom snu velika policijska zgrada nalazi se negde preko Save, na Novom Beogradu. Stara je, oronula i zapuštena sa velikim dvorištem prepunim zatvorenika u robijaškim odelima.

Lutam dvorištem i od sumnjivih tipova, iskeženih usta sa nameštenim osmehom tražim da mi pokažu prijemno odeljenje. Konačno ga nalazim. Za razliku od spoljnjeg izgleda zgrade, ova prostorija, i ono što se dešava u njoj više nalikuje na neku od scena iz naučno–fantastičnih filmova.

Na širokom uzdignutom postolju napravljenom od višebojnog stakla, pleksiglasa, ili kristala, nekoliko moćnih aparata sa bezbroj lampica koje svetlucaju u polutami. Na tim aparatima polunagi muškarci u ležećem položaju sa kosmonautskim šlemovima na glavi prikopčani brojnim žicama za veliki ekran. Kraj ekrana lepe, plavokose devojke, u kupaćim kostimima živih boja, zamišljeno prebiraju po dirkama (tastaturi).

Prozivaju ljude putem razglasa; jedni silaze sa postolja, drugi se penju da bi ih prikopčali na aparate. Zbunjen sam i preplašen. Prilazim uniformisanim policajcima, pravilno raspoređenim u svim delovima prostorije i kažem svoje ime. Oni me tupo zagledaju i odmahuju glavom. To se ponavlja više puta. Onda odlučim da se neprimetno izgubim.

NOĆNA MOLITVA EZRE PAUNDA

Gledam Veneciju suzu u nebeskom oku. Sto dvadeset malih ostrva u laguni na ušću reke u more. Iznad vode lebdi Duždeva palata. Na mostu Rialto Tintoreto slika krvavi mesec. Iz zlatnih svetinja težak vonj istorije. Gavranovi poleću sa ostrva Murano.

Kakva se to nevolja ustremljuje na mene? Pred crkvom Svetog Marka izgubio sam jezik. Moje reči utonule su u muk. Tesno mi je u venecijanskom grobu.

O Dieu purfiez mon coeur! Purfiez mon coeur!

BELA ČAPLJA

(Razgovor po zenbudističkoj Mondo metodi)

PITANjE: Vidiš li u mojim rukama Damoklov mač?
ODGOVOR: U našoj kolibi od cveća strah i žudnja.
PITANjE: Svet se neprestano menja, šta ga to pokreće?
ODGOVOR: Večerao sam prženice sa sirom i sada sam ponovo gladan.
PITANjE: Ne otvaraju se tajna vrata. Gde je ključ zaturen?
ODGOVOR: Na usnama ti zeleni med planinski.
PITANjE: Šta je to jakobinsko ludilo?
ODGOVOR: Velika zvezda noćas zapaliće moje telo.
PITANjE: Zašto si odbacio tri načela kosmogonije?
ODGOVOR: Kad bela čaplja stoji na snegu, druge je boje.
PITANjE: Da li je to pali anđeo iznad moje glave?
ODGOVOR: Zakasnili smo, stiže nas olujna nepogoda.

RIĐOKOSA ŽENA

Nalazim se u kraju sa čudesnom panoramom.

Na levoj strani je veliko naselje sa zgradama koje imaju okrugle, šiljaste kule, bajkovitog izgleda, kao srednjevekovni zamkovi. Na desnoj strani su brežuljci sa retkim usamljenim kućicama.

Tiho je. Sve je prekriveno nekom pepeljasto sivom svetlošću koja unosi nespokojstvo.

Ne znam u kom pravcu da krenem. Brežuljci me ne privlače, a neka napetost, sila iznutra sprečava me da se uputim ka naselju sa čarobnim kulama.

Odjednom, sa desne strane, sa brežuljaka, silazi grupa dece školskog uzrasta. Čudno je to što su ta deca neverovatno mirna, tiha, gotovo nečujna. Vodi ih visoka, lepa, riđokosa žena sasvim neadekvatno obučena za jednu nastavnicu.

Dok neodlučno stojim ona mi prilazi i zavodljivo pokušava nešto da mi kaže. Smeši se, otvara usta, ali ja joj ne čujem glas. Naprežem sluh, naginjem se u njenom pravcu – ništa. Iz mimike i gestova, ipak, naslućujem da govori kako želi da me odvede u naselje sa kulama.

U tom trenutku osetim snažno seksualno uzbuđenje.

Budim se naglo sa jakim bolom u desnom čeonom delu glave.

KISEONIK NA TITANU

Kada je svemirska sonda „Vojadžer” otkrila na Titanu, jednom od Saturnovih meseca, prisustvo ugljen–dioksida, mnogi stručnjaci su sumnjičavo vrteli glavom, pa je ovo ostalo otvoreno pitanje: ima li zaista na Titanu molekula kiseonika?

U novije vreme, jedan francuski i dva američka istraživača su pomoću infracrvene analize snimka Titana nedvosmisleno utvrdili postojanje ugljen–monoksida na ovom nebeskom telu.

U sunčevom sistemu Titan je zaista neobično telo, na kome je tokom više milijardi godina bio mogućan razvoj složenih hemijskih jedinjenja.

Do sad se na Titanu utvrdilo prisustvo metana, ugljenika, vodonika, argona, nitrogena i hidrogen–cijanida (HCN). Sada, na osnovu prisustva kiseonika, možemo da zaključimo da na Titanu postoje složena hemijska jedinjenja, koja mogu da nam odgovore na nekoliko pitanja u vezi sa poreklom života.

Ali otkud ugljen–monoksid na Titanu?

Ovo pitanje tek čeka odgovor.

1983.

PRODAVNICA

Znam da smo prešli granicu zemlje. Predosećam da smo zalutali u albanskoj pustari negde iza reke Bojane.Sa leve strane su planine, sa desne more, mirno i olovno sivo. Nema sunca. Vlada polumrak i jezna tišina. Kraj prašnjavog kolskog puta mala baraka–prodavnica sklepana od dasaka i kartona. Pred njom desetak ljudi nemo, pogruženo čeka. Dinka, koja kao većina žena boluje od manije kupovanja, htela bi da nešto kupi. Posvađamo se. Ubeđujem je da ovde, u ovoj šiptarskoj vukojebini, ništa ne bi trebalo uzimati.

IŠTAR

Akadska boginja đavola Ištar bila je ćerka Greha i Anu, i sestra kraljice podzemnog sveta. Ona je bila dosta nejasan, dvosmislen lik – opisivana kao božanstvo povezano sa jutrom i večeri. Javlja se u dva osnovna vida: ponekad kao milostiva majka zemlja, ali u svojoj najrasprostranjenijoj inkarnaciji bila je zlo; demon seksa i rata. U borbi je bila brza i nemilosrdna, prikazivana kako stoji u dvokolicama što ih vuče sedam lavova, obučena u plamen, naoružana mačem i lukom. Žrtvovane su joj brojne životinje i mnoga prvorođenčad. Kao božanstvu telesne ljubavi, njeni obredi su bili orgijastični, prostitutke i homoseksualci bili su joj odani. Ištar je bila prva kurtizana među bogovima, mada je svoje bezbrojne ljubavnike birala među smrtnicima. Kada je njena želja bivala zadovoljena, oni su tu njenu naklonost morali skupo da plate, najčešće životom.Njena moć širila se čak i na podzemni svet, odakle je oslobodila svog omiljenog ljubavnika Tamuca. Kada se vrata pakla pred njom nisu dovoljno brzo otvarala njena besna i nepodnošljiva priroda je provaljivala kroz njih i ona je vrataru pretila ovako:

Ako ne otvoriš vrata da ja mogu proći
Slomivši katance slomiću ih još ove noći
I prag i dovratak uništiću ja
Mrtvi će ustati, biće ih tušta i tma...

ČOVEK S PTIČIJIM KLJUNOM

Čekam pred šalterom opštine da overim važna dokumenta.Veliki je red. Ljudi ćutke i strpljivo stoje dok službenica na šalteru užurbano, i ne gledajući u njih, potpisuje i udara pečate na papire.

Nesnosna je vrućina. Teško se diše. Sve je više pridošlica.

Posle dosta napornog čekanja već sam blizu šaltera.

Iz gomile tek pristiglih ljudi, sa repa reda, prilazi mi mlađi čovek sa gomilom papira u rukama. Ima čudnu glavu, izbuljene, unezverene oči, usta pretvorena u ptičiji kljun. Otvara ih. Iz njih piskav, isprekidan glas sličan šištanju zmije. Traži da ga pustim preko reda na šalter. Hitno mu je. Zgužvanim papirima, preteći, maše mi ispred lica.

Uplašen, budim se.

MOLJCI

moljci imaju prosečno dva legla godišnje njihove gusenice jedu najradije vunene tkanine ali nisu veliki probirači na odeći najčešće biraju prljava mesta i mesta natopljena znojem izračunato je da potomci jedne ženke moljca mogu godišnje da pojedu čitavih trideset kilograma vune

###
###
###
###
###
###
###
###
###
###
###
###
###
###-
##########

KLJUČ

Stanujemo u drvenoj baraci sa četiri stana. Ona je na brdu zaraslom u gustu visoku travu.

Pada veče. Teško se penjem ka baraci probijajući se kroz oštri zeleni gustiš. Pred vratima stana shvatim da nemam ključ. Zvonim. Nikog nema unutra. Grčevito i nemoćno preturam po džepovima. Odjednom pojavljuje se pesnik D. za koga znam da živi u blizini. Pomaže mi da nekako otvorim vrata.

U prvo vreme, dok se mučimo oko brave i ne zagledam ga. Onda shvatim da je čovek pored mene isuviše mlad i normalno razvijen za, u stvarnosti, starog i oniskog pesnika. U onoj tami unosim mu se u lice. Odatle me gledaju vedre, pametne i nasmešene oči moga deteta.

KALIFORNIJA BLUZ

U pozorišnoj dvorani SKC-a veče posvećeno knjizi „CA blues" Mike Oklopa. Puno mladog sveta.

Stajao sam sa strane sa Milanom Vlajčićem.

Prvo je dvadesetak minuta neka čuburska grupa svirala bluz, kasnije su se pojavili: Oklopdžić, Bogdan Tirnanić i dva prodavca knjiga iz čuvenog salona Narodne knjige u Cetinjskoj. Najavljena Slavenka Drakulić, zadužena za odnose žensko–muško, kojih u ovoj knjizi, i te kako ima, nije se pojavila. Knjižari su pokušavali dovikivanjem i prozivkom da malo zabave publiku. To isto je pokušao i Tirnanić, ali više govoreći o Kerouakovom romanu „Na drumu" nego o Mikinom „Kalifornija bluzu".

Oklop me jedini nije razočarao. Takvim sam ga, možda, i zamišljao. Ni na šta ne liči. Nešto kao prerano iždžikljali pubertetlija, onanista u 33–34. godini, stidljiv, a istovremeno drzak.

Publika je najveće razočaranje. Glupa, nesuvisla pitanja. Uzaludni su bili pokušaji Tirnanića i Oklopdžića da uspostave kontakt sa njom. Posle 45 minuta gnjavaže, kada nije preostalo ništa drugo nego da se ponovo pojave muzikanti i vade stvar, štuknem.

1982.

TESLINA PRIČA O GOLUBU

„Hranio sam golubove, na hiljade njih, već godinama. Hiljade njih, jer ko bi ih sve zapamtio. Međutim, bio je jedan golub, divna ptica, čisto beo sa svetlosivim pegama na krilima; on je bio nešto drugo. Bila je to ženka. Mogao sam je prepoznati bilo gde.

I ona je mene mogla da pronađe na svakom mestu. Trebalo je samo da pomislim na nju, da je pozovem i ona bi doletela. Ja sam nju razumeo i ona je razumela mene. Voleo sam tog goluba.

Da, voleo sam tu golubicu kao što muškarac voli ženu, i ona je volela mene. Kada je bila bolesna osećao sam to; došla bi u moju sobu i ja bih bdio nad njom danima. Negovao sam je dok ne ozdravi. Taj golub je bio radost mog života. Ako sam joj bio potreban, ništa drugo nije bilo važno. Dok sam nju imao, imao sam i svoj životni cilj.

A onda, jedne noći dok sam u mraku ležao na krevetu i kao i obično rešavao neke probleme, uletela je kroz otvoren prozor i stala na moj sto. Znao sam da sam joj potreban; htela je da mi saopšti nešto važno, pa sam ustao i otišao do nje.

Gledao sam je i znao sam da želi da mi kaže – da će umreti. A onda, kad sam to shvatio, video sam svetlo iz njenih očiju – snažan snop svetlosti."

Tesla je zastao, i zatim, kao da je očekivao pitanje, nastavio.

„Da, bila je to stvarna svetlost, snažna, blještava, zasleplujuća svetlost, snažnija od svetlosti i najjače lampe u mojoj laboratoriji.

Kada je taj golub umro, nešto je nestalo iz mog života. Do tada sam bio sasvim siguran da ću završiti svoje zamisli, iako sam imao ambiciozan program, ali kada je golubica nestala znao sam da je moje životno delo okončano."

NA ULICI

Ne pevuckajte i ne zviždite na ulici! Ne jedite i ne smejte se grohotom!

Ne govorite na sav glas o svojim ličnim problemima, a još manje o tuđim.

Ne prisluškujte razgovore drugih. Ni u šta ne pokazujte prstom. Ne pravite grimase i ne razmahujte se rukama da ne biste nekog slučajno udarili.

ISPIT

U prostoriji sam koja veoma liči na malu crkvenu kapelu.

Sedim na niskoj drvenoj klupi. Ispred mene stoji žena, srednjih godina, nastavnica, ispituje me. Obema rukama, iznad moje glave, drži omanju školsku tablu ispisanu rečima stranog jezika. Tera me da prevodim.Ne snalazim se najbolje. Ne vidim dobro šta je na tabli napisano. Vrpoljim se, napinjem, izdižem sa klupe da pročitam reči. U tom grču i nervozi naglo ustavši udarim glavom u tablu. Ona pada na pod i razbija se. Nastavnica se ljuti, skuplja ostatke table, grdi me što sam nespretan, što ništa ne znam.Očajan smernim i tihim glasom uzvraćam joj da se ne ljuti, da se ne sekira zbog moje nesnalažljivosti i neznanja.

– Naučiću ja to – kažem – sigurno ću naučiti. Samo se Vi zbog toga ne sekirajte. Ne gubite živce zbog mene, molim Vas. Sigurno ću naučiti – ponavljam uporno.

ZIJEVANJE

„Čovjek prilikom zijevanja treba da stavi ruku na usta i onda kada se ujutru probudi sam u svojem krevetu, jer će mu to onda prijeći u naviku i neće mu se dogoditi da zijeva u društvu što je nedopustivo pa čak ako je društvo i dosadno.

Isto tako i među zidovima vlastitog stana treba biti čist, opran, čistih noktiju, opranih zubiju."

MICIĆ

Dobio sam poziv za književno veče u Zagrebu. Odmah polazim. Dugo i zamorno putovanje vozom kroz noć i ravnicu. Predeli koje nazirem kroz prozor potpuno su mi nepoznati.

U maglovito i kišovito jutro na zagrebačkom kolodvoru dočekuje me grupa pisaca. Među njima vidim i svog davno upokojenog ujaka Novaka Simića ali se pravim da ga ne poznajem.

Odvode me negde na periferiju grada u neku baraku gde će se održati književno veče. Ova baraka neverovatno liči na baraku, kraj Maksimirske šume, u kojoj sam sredinom šezdesetih služio vojsku.

Čitam pesme pred pažljivom publikom, a onda odgovaram na pitanja. Pitanja su, uglavnom, vezana za signalizam. U jednom trenutku, iz poslednjih redova, ustaje neka bradata spodoba i viče:

– Ti si povampireni Micić! Ti nas mrziš!

Ovo poređenje me skoro uvredi jer o Micićevoj poeziji nisam imao lepo mišljenje, više sam voleo pesme njegovog brata Branka Ve Poljanskog. Ono o mržnji uznemiri me. Poznato je koliko je Micić mrzeo Hrvate i to javno iskazivao. Uplašen da mi se nešto ne desi, prekidam književno veče i tražim od domaćina da me što pre vrate na železničku stanicu.

SIDA

Strah se širi Sjedinjenim Državama gde svakim danom zdravstveni radnici regrutuju nove slučajeve oboljenja od nove bolesti – sindroma stečene nesposobnosti organizma da se odbrani od bolesti.

Guverner države Njujork Mario Kuomo, gde je veliki broj obolelih od ove misteriozne bolesti, zapanjen je razmerama panike koja se širi stanovništvom. Naime, zbog velike smrtnosti obolelih (oko 60%) i zbog mogućnosti da je reč o nepoznatoj zaraznoj bolesti, pogrebne institucije u Njujorku zabranile su svojim službenicima da pokopaju nesrećne žrtve bolesti.

Zvanično usvojen termin za ovu bolest je SIDA. To ime verifikovala je i Svetska zdravstvena organizacija. Manifestuje se gubitkom koncentracije, višemesečnim gubljenjem težine, groznicom, čestim prolivima i konačnim iscrpljivanjem organizma pacijenta, koji umire potpuno nesposoban da se odbrani od naleta najbezazlenije kijavice. U Sjedinjenim Državama do sada je od ove bolesti obolelo 1.500 lica, a od njenih posledica umrlo 597, dok se od početka godine širom SAD registruje 3–4 slučaja dnevno.

U Kaliforniji gde ima veliki broj obolelih, kao i u gradovima Los Anđeles i San Francisko, strah od nepoznate bolesti izaziva odbijanje medicinskih radnika da pruže pomoć osobama kod kojih su se pojavili simptomi bolesti, dok policija koristi gas–maske ili rukavice u kontaktima sa takvim licima. Primećeno je da je najveći procenat obolelih među homoseksualcima, osobama koje redovno primaju transfuziju (hemofiličari) ili se podvrgavaju dijalizi, kao i narkomanima, pa neki lekari smatraju da je reč o nepoznatom virusu koji se prenosi direktnim kontaktom ili uz pomoć nečiste igle za injekciju.

1983.

TORBA OD VRBOVOG PRUĆA

Veče je. Kiša. Trčim kroz vrbake neke velike reke. Zadihan sam i uplašen. U desnoj ruci nosim malu zelenu torbu napravljenu od vrbovog pruća. Znam da su u toj torbi spisi sa strogo čuvanom tajnom koje treba na vreme predati. Gledam na sat. Kazaljke se pomeraju neshvatljivom brzinom. Vreme ističe...

Sada sam u blatnjavom podnožju nekog visokog brda. Kiša i dalje lije. Znam da moram doći do vrha. Pokušavam da se penjem. Uzalud. Noge ne mogu da se zadrže u skliskoj, vodom natopljenoj zemlji.

Na vrhu primećujem ljudske prilike. Glasom promuklim od zebnje i straha zovem upomoć.

Spuštaju mi dva konopca za koji je vezana daska i izvlače mena vrh. Tamo me dočekuje nekoliko ljudi stisnutih usana i zloslutnog pogleda. Na njihovim ogromnim glavama umesto kose vidim vrbove grančice sa lišćem. Oni mi užurbno uzimaju torbu iz ruke i bez reči nestaju.

MLADA CRVENA GARDA

Pošto su dobili naređenje velikog vođe i vrhovnog komandanta predsednika Kim Il Sunga da se stave u stanje ratne pripravnosti, pripadnici Mlade crvene garde, poluvojne organizacije studentske omladine, sada su prožeti nepokolebljivom rešenošću da se odbrane od zakletih neprijatelja, američkih imperijalista i marionetske klike Čon Du Hvana.

„Veliki vođa predsednik Kim Il Sung rekao je:

Vojnu moć naše zemlje treba još više ojačati u svim oblastima i jedinicama i u potpunosti sprovesti borbene pripreme kako bismo mogli da smoždimo agresore jednim udarcem usude li se da nas napadnu.

Na osnovu onoga što smo naučili u školama, iz priča koje smo čuli od roditelja i životne sreće koju danas proživljavamo, mi i te kako dobro znamo koliko je dragocena naša republika koju je osnovao i koju vodi veliki vođa predsednik Kim Il Sung.

Sada je ta republika postala meta američkih imperijalista. Oni sada izvode veliku združenu vojnu vežbu kako bi protiv nje poveli rat. U ovoj zategnutoj situaciji rešeni smo da dobro učimo i pozadinu učinimo stabilnijom.

Usudi li se neprijatelj da počne rat u ovoj zemlji, mi mladi crveni gardisti boričemo se do poslednjeg daha u svetom boju kako bismo zaštitili velikog vođu predsednika Kim Il Sunga i našu partiju i satrli američke imperijaliste jednim udarcem."

(Li Song Il, mladi crveni gardista)

SATIR

Provlačim se kroz gusto šiblje omanjeg šumarka. Sav sam izgreban. Razmičući bodljikave grane tek olistalog žbuna, nađem se pred niskom polurazrušenom ogradom od cigala.Uz ogradu, okrenut leđima, omanji čovek veoma nalik satiru iz grčkih mitova sa dlakavim jarećim nogama i kratkim repom koji se vrti u ritmu tela. Ispod čoveka, na zidu, belasaju se razmaknute, oble i punačke ženske noge. Na jednoj nozi vise smaknute gaćice.

Čovek, čuvši krckanje i lom grana, okreće glavu. Lice mu je crveno, zrači zadovoljstvom, na čelu krupne graške znoja, iz otvorenih usta visi bala. U njemu prepoznajem O. D., velikog srpskog pesnika i još većeg ljubitelja ženskog sveta.

– Čuj! – kaže on smešeći se i još dahćući nakon obavljenog posla – ako hoćeš ajde i ti. – I pokazuje mi na ženu ispod sebe.

ZVEZDANA SAHRANA

Jedan američki pogrebnik, osokoljen uspesima NASE u osvajanju Sunčevog sistema, počeo je da nudi zainteresovanima mogućnost da pepeo svojih dragih pokojnika (pa i svoj), umesto u urne i grobove, lansiraju u Kosmos. „Ne plašite se smrti, ulepšajte je. Sada vam se za to pruža prilika. Ne propustite je", reklamira se u medijima ovaj preduzimljivi grobar nudeći svojim klijentima, „zvezdanu sahranu".

1979.

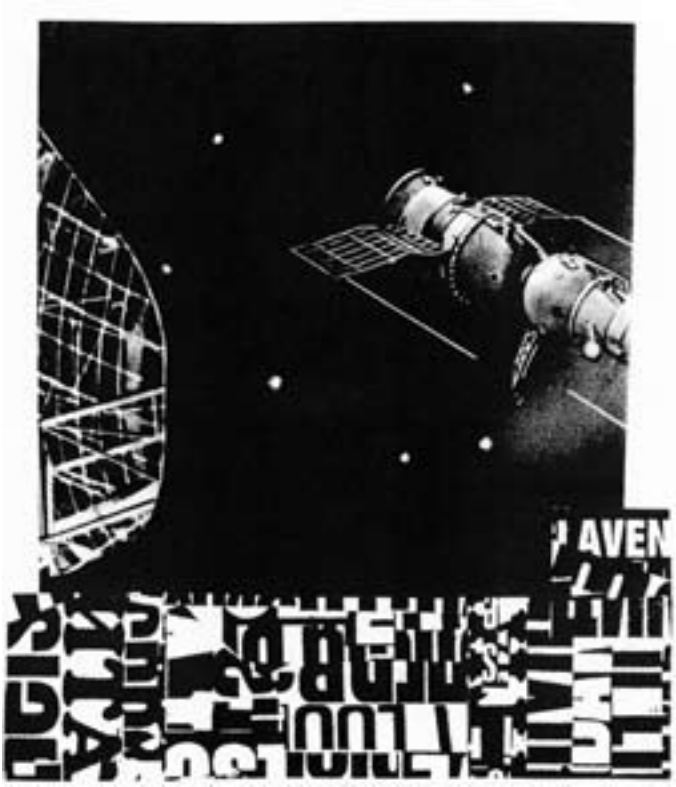

NESPORAZUM

Nalazim se u Nišu na nekakvom književnom festivalu. Hodam gradom, onim delom meni bliskim i poznatim: oko Narodnog pozorišta, parka, gimnazije, Učiteljskog doma pa Mačvanskom ulicom prema Nišavi. Tu se srećem sa G. T., urednikom „Književne reči". On se zaustavlja i kaže:

– Izašla ti je nova knjiga, – a onda iz velike torbe, koja mu visi o ramenu, vadi lepu knjigu, belih četvrtastih korica. Na koricama knjige ni imena autora, ni naslova. Listam je: u njoj meni sasvim nepoznate pesme.

– Pa ovo nije moja knjiga – odvratim začuđeno.

G. T. podiže obrve i zagleda se u mene kao da me ne poznaje.

1983.

KAJSIJA – KAKAO

kajsija
patka
krilce
ribizla
pepeljara
sardela
kupus
tanjir
konjak
kompot
palačinka
sud
alkohol
badem
trešnja
prokelj

mineralna voda
pivo
svež
govedina
krvavica
kafa
jagnjetina
jelo
celer
ananas
čokolada
slanina
šlag
liker
kakao
cvekla

špargla
jabukovača
šljuka
banana
mozak
maslac
viljuška
biskvit
ručak
boca
račun
biftek
jagoda
supa
artičoka
ljut

MAKETA

Sa pesnikom Lj. J. (koji je već četvrtu godinu upokojen), u velikoj sam zgradi baroknog izgleda na samoj ivici strmoglave klisure. Ta klisura veoma je slična Sićevačkoj klisuri kod Niša, koja je na mene još u gimnazijskim danima (pogled sa litice na reku), ostavila neizbrisiv utisak.

Dan je prepun sunca i svetlosti što preplavljuje sobu u kojoj se nalazimo. Nasred sobe je prostran sto kraj kog nas dvojica stojimo uzbuđeni, stvaralački zaneseni, zasukanih rukava, grozničavo meseći rukama gomilu svetlosmeđe mase sa prijatnim mirisom i ukusom čokolade. Od te smese (kao deca kada se igraju u blatu ili pesku), pokušavamo da napravimo maketu zgrade u kojoj smo se zadesili. Povremeno prekidamo rad i upuštamo se u žustru raspravu oko svakog detalja naše tvorevine.

1982.

MOZAK

Jedan mladi, vrlo talentovani student matematike na američkom univerzitetu Šefild podvrgao se pregledu mozga na skeneru i – kada su stigli rezultati – ustanovio je sa zaprepašćenjem da skoro nema mozga. Izgleda da težina njegovog mozga iznosi svega 50–150 grama, umesto oko 1.500 grama. Prema rečima profesora Džona Lorbera, specijaliste za neuroanatomiju koji je preuzeo na sebe ispitivanje ovog fenomena, slučaj mladog matematičara (bez mozga) predstavlja dokaz o „fantastičnoj sposobnosti regeneracije" mozga, sličnoj regeneraciji bubrega ili jetre.

BABIĆ

Noćni košmar, san mora za koji imam utisak (nisam baš sasvim siguran) da se ponavlja. Mesto snova je poslednjih meseci (možda i godina) gotovo uvek Ćićevac. Ovoga puta, železnička stanica potpuno usamljena, odsečena od sveta u nekoj belini, u pustinji okupanoj svetlošću. Nikakve sličnosti sa pravom stanicom u Ćićevcu, ali u snu znam da je to ona. Nema vozova, čak ni šina, ni drugih zgrada, nema varošice, koja se u stvarnosti prostire u gustom nizu kuća s baštama odmah ispred stanice. Sve je pusto. Nisam svestan ni svog sopstvenog fizičkog prisustva (ne osećam ga), kao da sam negde sa strane iz nekog drugog prostora.

Posmatram zadivljen belinu zidova, belinu horizonta, neba, čini mi se čitavog svemira, tamo negde iznad male izgubljene stanice. U svom tom pustom prostranstvu samo jedan čovek. Znam da je šef stanice, ali se više ne sećam da li baš nosi njegovu uniformu. Dosta je mlađi od mene, ipak u njemu prepoznajem svog školskog druga iz Ćićevca. Odmah, u snu, setim mu se prezimena: Babić, tako smo ga i zvali. Otac mu je bio poštar. Pravog lika svog druga Babića dobro se sećam. Ovaj šef železničke stanice, daleko mlađi od mene, uopšte ne liči na njega, ipak ja verujem, zapravo siguran sam da je to on. Hteo bih da mu priđem, da porazgovaramo, da mu kažem ko sam...

ZEC (LEPUS EUROPAEUNS)

„Tijelo zeca je produženo s kratkim nogama, glava okrugla s dugim ušima, oči velike s dugim obrvama, vrat kratak. Gornji dijelovi sivo–žućkasti, donji bjelkasti. Živi na poljima, livadama, šumarcima i šumama. Hrani se travom, povrćem, mladim žitaricama, a zimi glođe koru mladih stabala i voćaka. Meso mu je veoma dobro, dlaka upotrebljiva za izradu šeširа. Lovi se puškom sačmaricom od septembra do januara."

KNJIŽEVNO VEČE

Uveče odem na književno veče čukaričkih pisaca. Prekrasna galerija na Banovom brdu načičkana nekakvim lošim apstraktnim slikama srednjeg i malog formata. Skupljeno društvo (publike je ovde, inače, neuobičajeno mnogo za literarno veče), uglavnom je penzionersko: domaćice, penzionisani prosvetni radnici, bivši sindikalci, pisci amateri od fabričkih radnika do univerzitetskih profesora. Svi se međusobno poznaju, toplo pozdravljaju, ljube pri susretu, i odjednom mi sve ovo liči na skup nekakve krajnje zatucane verske sekte. Nivo književnih radova, naravno, bedan, u potpunom neskladu s lepom prostorijom, atmosferom koja se stvara oko literature, posebno poezije. Glavnu reč vodi Š., on je za sve njih vrhovni književni kritičar, perjanica. U uglu galerije mali, izdignuti podijum, tu su đakonije (piće i ostalo) koje donosi slavljenik pesnik, pisac o čijem se delu govori. Kod Š. nema ništa bez ovih đakonija. Kada pominje književne večeri, čukaričke ili neke druge, Š. ih se, uglavnom, seća i razvrstava ih po vrednosti, i po tome kako su uspele, prema količini i vrsti posluženja. Po njegovom pričanju za sada je još ostalo neprevaziđeno neko književno veče u GSP-u sa brdima ćevapa koje na kraju, i pored sveg ždranja, ješni „pesnici" i „poklonici poezije" ipak nisu uspeli da pojedu.

Ovde je uobičajeno zakašnjenje od 15 minuta iako je galerija odavno puna. Š. se po treći put penje na podijum i naliva vinjakom. Onda otvara književno veče. Prvo pozdravlja goste: nekog profesora univerziteta, pa uvaženog doktora urologa iz obližnjeg doma zdravlja, a onda moju malenkost „osnivača signalizma o kome danas pišu mnogi svetski estetičari". Savijam se i smanjujem na stolici, u zemlju da propadnem.

Veče počinje: kritičar, pa pesnik pa drugi kritičar sve u svemu oko 45 minuta. Š. ovde trijumfalno prekida seansu rečima: „A sad, pre diskusije, mala pauza – posluženje osveženje".

Dve devojke s podijuma iznose sok i vinjak.

Iskoristim ovu priliku da, dok se ljubitelji poezije pred „diskusiju" okrepljuju, neprimetno odmaglim.

DVA SNA

Poslednji dani u gimnaziji. Treba još samo malo ići na časove, savladati dodatno gradivo, i dobiti svedočanstvo. Svi moji drugovi redovno odlaze na nastavu a ja to izbegavam. Pravdam se bolešću...

Sada sam u neprilici. Moram da prođem pored škole. Znam da će me profesor i drugovi videti. Usporavam hod, savijam se u pasu i gegam, kao da jedva hodam, imitirajući bolesnika.

U toku noći drugi san.

U Knez Mihailovoj sam ulici pored akademijine knjižare i galerije. U jednom trenutku sa Studentskog trga, iz ulice Vuka Karadžića, nailazi gomila mladih ljudi sa drvenim palicama u rukama. Viču i nasrću na sličnu gomilu koja dolazi iz pravca Topličinog venca. Nastaje strašna tuča, dreka, lomljava i metež.

U rukama su mi dve torbe pune tek štampanih knjiga koje sam dobio od izdavača. Uplašen tučom, lomljavom štapova i kricima povređenih, utrčavam u zgradu Akademije.

GDE JE LUKAC?

„Paprikaš me je razočarao. Gde je lukac? Uzviknuo sam.

Istopio se, odgovori Marta. Poleteo sam u kujnu u potragu za lukom, pošto sam je sumnjičio da ga je digla znajući koliko ga volim. Prekopavao sam sve do kante za đubre. Ništa. Ona me je podrugljivo gledala šta radim."

(Beket, „Moloa")

ELEKTRONSKI PAS

Mehaničar, stručnjak za računare, Stiv Bruks iz Engleske, uspeo je da napravi psa–robota. Za to mu je bilo potrebno više meseci strpljivog rada. Koristio je delove kućnog usisivača za prašinu, bateriju svog motocikla, kao i druge elemente raznih naprava koje je nabavljao na buvljaku. Tako je psu–robotu umesto trupa ugrađena stara čelična boca za soda–vodu.Stiv sada ima jedinstvenu mehaničku igračku, koju ponosno izvodi u šetnju.

Elektronski pas je toliko savršen da čak stane pored drveta, ili bandere, i digne zadnju nogu.

ŠKOLA

Škola u Ćićevcu. Za mene je uvek bila i ostala velika, upečatljiva, lepa.

Ispod škole, na padini, deo dvorišta pod gustom travom i retkim drvećem. Na travi mlađi čovek i žena, sportski odeveni, igraju nešto slično klisu, igri koju smo tako često igrali u detinjstvu.

Prilazim i pitam ih za direktora škole Branka Ilića, koji nam je, ujedno, bio i nastavnik matematike. (Sa matematikom se, bar kod Branka, nisam baš najbolje snalazio.) Par mi ljubazno odgovara da je Branko umro i upućuje me na omanju zgradu pored škole gde je on, inače, sa porodicom stanovao. Tamo kažu sada živi njegov sin koji će moći mnogo više stvari da mi ispriča.

Upućujem se ka zgradi. Usput setim se da direktor Branko uopšte nije imao sina, već tri lepe kćeri. U jednu od njih sam, kao dečak, bio potajno zaljubljen.

ZVEZDANA GRAĐA

(po Karlu Seganu)

„Pre petnaestak milijardi godina, naša vaseljena nastala je u najmoćnijoj eksploziji svih vremena. Potom je stala da se širi, hladi i zamračuje. Energija se kondenzovala u materiju, poglavito u vodonikove atome. Ovi atomi sabrali su se u ogromne oblake koji su počeli da se međusobno udaljuju; od njih će jednoga dana nastati galaksije.

U tim galaksijama rođeno je prvo pokolenje zvezda koje je stalo da oslobađa energiju zapretenu u materiji i da preplavljuje kosmos svetlošću. Vodonikovi atomi stvorili su svetlost sunaca i zvezda.

U to vreme nije bilo planeta da se dive blistavosti nebesa. Ali duboko u zvezdanim ognjevima, nuklearna fuzija gradila je teže atome – ugljenik i kiseonik, silicijum i gvožđe. Ovi elementi, pepeo izgorelog vodonika, bili su sirovina iz kojih će kasnije nastati planete i život.

Teški elementi najpre su bili zapreteni u srcima zvezda. Ali masivne zvezde ubrzo su iscrple svoje gorivo i u samrtnom ropcu vratile pretežan deo svoje tvari u svemir. Međuzvezdani gas postao je obogaćen novim elementima.

U Mlečnom Putu kosmička materija stala je da se reciklira u novo pokolenje zvezda, sada bogato teškim atomima, zaveštanju njihovih zvezdanih predaka.

A onda, u studeni međuzvezdanog prostora, gravitacija je počela da tvori velike, uskovitlane oblake, zapljuskivane svetlošću zvezda. U njihovoj unutrašnjosti, teški atomi kondenzovali su se u zrnca kamene prašine i leda kao i u složene molekule na bazi ugljenika. Saglasno zakonima fizike i hemije, vodonikovi atomi iznedrili su građu života.

U drugim oblacima, masivniji agregati gasa i prašine obrazovali su potonja pokolenja zvezda. Kako su nove zvezde nastajale, pokraj njih su stvarane sićušne kondenzacije materi-

je, neupadljiva stecišta kamena i metala, leda i gasa iz kojih će proizići planete.

A na tim svetovima, kao i u međuzvezdanim oblacima, gradili su se organski molekuli od atoma koji su spravljeni u unutrašnjosti zvezda. U jezerima i okeanima na mnoštvu svetova svetlost sunca razgrađivala je molekule, a hemija ih je ponovo stvarala. Jednoga dana, kao plod tih prirodnih opita, pojavio se takav molekul, koji je, sasvim slučajno, bio kadar da pravi grube kopije samoga sebe.

Kako je vreme prolazilo, ovo samorepliciranje postajalo je sve tačnije. Oni molekuli koji su se bolje duplirali, proizvodili su više kopija. Na scenu je stupilo prirodno odabiranje. Razvila se složena molekularna mašina. Lagano, neopazice, počinjao je život.

Kolektivi organskih molekula prerasli su u jednoćelijske organizme. Od njih su potom nastale višećelijske kolonije. Njihovi različiti delovi postali su specijalizovani organi. Neke kolonije spojile su se za morsko dno. Druge su slobodno plivale. Razvile su se oči – i kosmos je sada mogao da vidi.

Živa stvorenja krenula su da kolonizuju kopno. Jedno vreme trku su predvodili reptili, ali onda su ih pretekla mala toplokrvna bića sa većim mozgom, koja su stekla spretnost i radoznalost prema okolini. Naučila su da upotrebljavaju oruđa, vatru i jezik. Zvezdana građa, pepeo stelarne alhemije, prerasla je u svest.

Mi smo način na koji kosmos doznaje samoga sebe. Mi smo stvorenja kosmosa i oduvek smo žudeli da dokučimo vlastiti nastanak – da razumemo našu povezanost sa vaseljenom, da pojmimo kako je sve nastalo.

Mi smo zvezdana građa koja žanje svetlost zvezda."

PAD

Nalazim se u velikoj svetloj dvorani zasvođenoj mlečnobelom kupolom. Puno je sveta. Pompezno otvaranje neke medijski izvikane izložbe. Na zidovima brojne slike, crteži, kolaži.

Provlačeći se kroz gomilu ljudi, na svoje veliko iznenađenje, na jednom od zidova, ugledam i svoje radove. Tu su, iz vizuelne poeme „Lunomer" izdvojeni i dosta uvećani, dete s mesečevom glavom i Armstrongova noga kad stupa na Mesec.

Ne znam kako su se ovi radovi našli na izložbi. Niko mi ništa nije tražio, niti me je obavestio.

Dok zastajem i posmatram svoje eksponate sa leve strane prilaze mi momak i devojka. Devojka je visoka, vitka sa dugom crnom kosom u skoro providnoj ružičastoj haljini. Za trenutak učini mi se da veoma liči na Marinu Abramović iz vremena kada smo se upoznali i kada je ušla u signalizam.

Zagledam se u devojku. Moj znatiželjni pogled, po svoj prilici, nije se dopao momku i iznervirao ga je. Ljuti se, dobacuje nešto ružno i pokazuje na moje radove.

Prilazim mu. Devojka se odmiče. Momak zauzima borben, bokserski stav.

Pokušavam da ga iznenadim i udarim desnom nogom u onaj najosetljiviji donji deo stomaka. To mi ne uspeva. Od zamaha gubim ravnotežu, padam na pod i budim se.

SAHARA

Pre više hiljada godina Sahara je bila oblast puna zelenila sa mnogo stanovnika. Pećinski crteži i riblje kosti pronađene u središtu današnje pustinje svedoče da je to nekada bila plodna zemlja kroz koju su tekle velike reke i kojom su krstarile mnoge životinje.

Klima se izmenila pre otprilike 5.500 godina. Prestale su da padaju obilne kiše, a zemljište počelo da se suši. Vetar je odnosio gornji sloj tla ostavljajući samo pesak i stenje. Ta pustinja postaje sve suvlja. Bunari moraju da se kopaju sve dublje da bi se ispod vrelog peska stiglo do vode.

DETE–MRAV

Sa Dinkom sam u restoranu „Zagreb", bivši „Ruski car", ali to u ovom snu nije restoran već bioskop. Sa nama je i dete. Ne Viktor, već simpatično, malo trogodišnje detence.

Film nikako da počne. Dinka izlazi napolje s detetom koje se unervozilo, a posle uzaludnog čekanja izađem i ja....

Sada se nađemo u nekakvoj ulici koja me podseća na glavnu ulicu u Ćićevcu s početka pedesetih godina.

Pusto je. Nikog nema. Šetamo ulicom. U jednom trenutku Dinka mi ostavlja dete da ga pričuvam dok ona odlazi u prodavnicu preko puta.

Držim dete za ručicu, ono se zagonetno smeši. Odjednom nestaje. Njegova mala šaka više nije u mojoj šaci.Strašno se uzbudim. Osećam da je dete tu negde, ali ga ne vidim. Dotrči i Dinka. Saginjemo se i kleknemo na prašnjav put. Kroz prašinu trči krupan beli mrav. Znamo da je to naše dete. Ja stavljam desni kažiprst pored njega. Dete–mrav se penje na kažiprst i najednom dobije krila i poleti. Uspaničeni vičemo, ustajemo s puta, mašemo rukama. Dete–mrav brzo nestaje u nebeskom plavetnilu iznad nas.

1983.

OGRTAČ

Jednog dana – pričala je Geteova majka – izašla sam kočijom u šetnju i videla svog sina među ostalim klizačima na ledu zamrznute reke. Mada je zima još uvek trajala, bio je lep sunčan dan. Volfgang je već bio mladić, od svih najlepši. Leteo je kao strela među klizačima.

Bila sam ogrnuta crvenim plišanim ogrtačem, zlatom obrubljenim, iznutra postavljenim krznom.

– Mama, reče mi Volfgang, tebi u kočiji nije hladno. Daj mi ogrtač.

– Ne misliš valjda ovo da obučeš?

– Svakako, hoću.

I već leti u mom ogrtaču, poput nekog oživotvorenog boga. Ta slika ostaće mi pred očima celog života i uvek ću ga se takvog sećati, kao bele božanske siluete na ledu zamrznute reke, kako leti ispod mostova dok mu ogrtač leprša na vetru.

NLO

Noć je. U šumi sam. Ležim u isprepletenoj krošnji tri drveta kao u ptičijem gnezdu. Ovaj deo šume je na stenovitoj litici. Ispod mene je ambis, strmoglavi kanjon iz koga se čuje bučni huk vode.

Drveće u šumi je čudnovato. Stabla su od nekakve plazmatične mase, poluprovidna, grane glatke, savitljive sa mekim, paperjastim listovima. Gnezdo u kome sam, načinjeno od grančica i lišća, prostrano je i udobno.

Na nebu je puno zvezda. Mnogo su veće nego u stvarnosti. Bleštave, vatrene lopte kao da su prikovane o tamni nebeski svod. Najednom jedna od tih zvezda počinje da se kreće. Približava se Zemlji. Sve je veća i veća. Njena pulsirajuća svetlost uskoro obasjava čitavu šumu.

Jasno mi je da to nije zvezda već NLO. Ustajem, mašem rukama, vičem. NLO zastaje tik iznad moga staništa. Vidim njegovu unutrašnjost: prostorije obasjane mlečnobelom svetlošću, mašine i mala čovekolika bića koja se užurbano kreću.

Veoma sam uzbuđen. Hteo bih da im skrenem pažnju na sebe, da im priđem bliže. U tom uzbuđenju i strci neoprezno stajem na ivicu gnezda, okliznem se i strmoglavim u provaliju ispod šume.

DESET BILIONA SEKUNDI

10^{-18} = 1 atosekunda. Za kvadrilioniti deo sekunde svetlost pređe širinu tri vodonikova atoma.

10^{-14} = 0,01 pikosekunda. Svetlost pređe nešto više od prečnika jedne ćelije sperme, najmanje čovekove ćelije.

10^{0} = 1 sekunda. Čovečije srce otkuca jednom. Zemlja pređe 29,8 km na putu oko Sunca. Svetlost pređe dužinu 7,5 puta veću od obima Zemlje.

10^{4} = 10.000 sekundi = 2,78 sati. Dobro hranjena bakterija podeliće se u 100 bakterija. Svetlost sa Zemlje preći će tri milijarde kilometara i preseći Uranovu orbitu.

10^{7} = 10.000.000 sekundi = 115,74 dana. Ljudski zametak prelazi 40% svog razvoja. Svetlost sa Zemlje otišla je dalje i od najdalje planete.

10^{9} = 1.000.000.000 sekundi = 31,69 godina. Jedna ljudska generacija je iščezla. Svetlost stiže do Kanopusa, udaljenog 299,8 biliona kilometara.

10^{12} = 1.000.000.000.000 sekundi = 31.690 godina. Bilion sekundi je mnogo duže od istorije civilizacije. Pismo je otkriveno pre 0,17 biliona sekundi; prvi gradovi podignuti su pre samo 0,33 biliona sekundi. Svetlost sa Zemlje dostiže središte galaksije Mlečni put.

10^{13} = 10 biliona sekundi = 316.900 godina. Pre deset biliona sekundi najnapredniji homoid bio je Homo erektus. Za to vreme svetlost je prešla rastojanje koje je, grubo uzev, jednako obimu galaksije Mlečni put.

ĐAVOLAK

„Uzeo kaluđer Svetogorac malo dijete muško (dok još nije znalo za se), pa ga odnio u Svetu goru i onamo ga othranio i naučio knjizi. Kad mu je bilo već oko osamnaest godina, onda ga povede uza se kao đaka, i pođe amo u svijet da piše. Kad dođu u prvo selo, a to djevojke uhvatile kolo pa igraju (valjda je bila nedjelja ili kakvo veselje). Kada đak ugleda djevojke, začudi se kakva su to stvorenja, pa onako malo kao veseo i začuđen upita kaluđera: 'Šta je ovo duhovniče?' A kaluđer, kao namrgođen, odgovori mu: 'Ne gledaj onamo sinko, niti pitaj šta je: ono je đavo.' Onda đak najumiljatijim glasom reče: 'Dela, duhovniče, boga ti! Da kupimo onoga jednog đavolka, pa da ga povedemo namastiru'."

(iz Vukovog „Rječnika")

PROZOR

U vozu stojim kraj prozora kroz čije se prašnjavo i masno staklo spoljni svet jedva nazire. Čitav voz je prava starudija. Neverovatno prljav i zapušten. Podseća na one vozove neposredno posle rata, kada sam kao šestogodišnji dečak sa majkom i sestrom putovao iz Ćićevca kod rođaka u Beograd. Vukla nas je parnjača. Putovalo se satima. I sada, u ovom snu, nešto je slično.

Odjednom voz polako počinje da usporava. Na nekom je nasipu. Kroz prljavi prozor nazirem masu ljudi što stoje pokraj pruge. Goli su do pojasa, obrijane glave. Nešto viču, preklinju, mole.

Film se opet, za tren, vraća na poratne godine, detinjstvo, putovanje, i gomile nemačkih zarobljenika u prljavim, pocepanim uniformama, koji na prilazima Beogradu popravljaju nešto oko pruge. Narod iz voza ih mirno, sažaljivo, posmatra. Neki im bacaju hleb.

Ovo ovde nisu vojnici. Ne mogu dobro da ih vidim i čujem. Predosećam da su ti ljudi u nekoj velikoj nevolji, u opasnosti. Hteo bih da im pomognem. Ne znam čime, ni kako.

Grozničavo, ali bezuspešno, pokušavam da otvorim zaglavljeni prozor.

BERIJA

„Hruščov nije nikada skrivao stvarnost i govorio nam je o zbivanjima u njegovoj zemlji bez i najmanje sustezanja, zbunjenosti ili osjećaja. Na primjer, potanko nam je ispričao kako je novo rukovodstvo poslije Staljina maknulo šefa tajne policije Lavrenta Beriju.

Očigledno je Berija bio skupio mnogo dokaznog materijala, fotografija i magnetofonskih snimaka o nedjelima i devijacijama svih članova sovjetskog rukovodstva.

Bilo je nemoguće uhapsiti ga ili ubiti, pričao nam je Hruščov, jer su njegove oči bile posvuda a njegovi su špijuni pratili svaki pokret i registrirali svaku riječ i postupak. Naposljetku se odlučilo sazvati Politbiro Centralnog komiteta na redovitu sjednicu. Berija je bio prisutan kao član Politbiroa. Članovi Politbiroa okupili su se oko stola za konferencije a zatim su zaključali sva vrata. Na znak svi su ustali i krenuli ravno prema Beriji, zgrabili ga za vrat i zadavili."

(Iz Sadatovih memoara)

LIFT

Sa M. stojim pred visokim pružnim nasipom sa dvostrukim kolosekom. Vozovi stalno prolaze u oba pravca. Od njihove buke jedva se čujemo. Dogovaramo se da odemo do mene da mu pozajmim neku knjigu. Pita me gde sada stanujem. Pokazujem na oronulu višespratnicu preko puta. S naporom prelazimo nasip i prugu pazeći da nas ne zakači neki od zahuktalih vozova.

Ulazeći u lift zgrade na pitanje svog saputnika na kom mi je spratu stan, kažem na sedmom mada u to nisam sasvim siguran. Dok se vozimo M. se poigrava dugmadima u liftu. Zaustavlja ga negde na polovini između šestog i sedmog sprata i kroz vrata na volšeban način uspeva da se izvuče napolje. Uplašeno vičem da ja to ne mogu da uradim. Lift se u tom trenutku najednom lagano sam pokrene i zaustavlja na pravom mestu.

Na spratu je veliki broj stanova. Uopšte ne mogu da se setim u kome živim. Idemo od stana do stana zagledajući pločice sa imenima na vratima.

VEŽBE

Često ustajete neraspoloženi bez obzira koliko ste i da li ste dobro spavali. Mrzovoljni ste, tromi i za svaku stvar koju radite potrebno vam je dvaput više vremena nego inače. Da bi se toga oslobodili, malo razmrdali i vratili u formu, pokušajte sa ovim vežbama, svakog jutra.

1. Ruke raširite i postavite u položaj kao krila aviona. Istovremeno kružno pokrećite obe ruke bar minut, prvo na jednu a zatim na drugu stranu.

2. Stanite pravo sa rukama priljubljenim uz telo. U tom stavu pomerajte ramena unazad i vraćajte ih ponovo u prvobitni položaj.

3. Lezite tako što će vam gornji deo tela biti naslonjen na ruke. Naizmenično dižite jednu pa drugu ruku, ne savijajući ih pri tom u laktu.

Ove vežbe ponoviti više puta.

MONA LIZA

Sa D. sam u Parizu. Idemo u Luvr. To nije ona zgrada koju znamo od ranije, znatno je manja i veoma slična Narodnom muzeju u Beogradu.

Kad uđemo u zgradu, na zidu prostranog hola, odmah naspram ulaznih vrata, dočekuje nas samo jedna slika, ogromna Mona Liza. Osmeh na njenom licu je drzak i podsmešljiv, kao da nešto, ili nekoga izaziva.

Gomila ljudi stoji sa leve i desne strane, malo podalje od slike i pobožno je posmatra.

Ide mi na živce izraz na licu Mona Lize. Hteo bih nekako da joj napakostim, da je ozledim, jer sve više stičem utisak da me prati pogledom i da je meni upućen njen podrugljiv i nepriličan kez.

Ne mogu više u sebi da zadržim navalu prigušene zlovolje i besa. Odgurnem D., koja pokušava da me zadrži, i brzo priđem slici. Iz desnog džepa vadim sprej i prskam je crvenom bojom po licu. U tom trenutku umesto Mona Lize ukazuje se namrgođeni lik Leonarda. Otvara usta, pokušava nešto da mi kaže. Istovremeno razleže se oštar, zaglušujući zvuk alarma. Narod koji je dotle mirno stajao sa strane panično viče. Pritrčavaju uniformisana lica da me uhvate. Bežim nekim strmim stepenicama u donji, podrumski deo zgrade.

Posle lutanja, kroz mračne lagume pune vlage i pacova, nađem se na Kalemegdanu kod statue Pobednika.

KURJE OKO

„Kurje oko je oblik žulja na koži nožnih prstiju ili tabanima; uzroci: trajni pritisak ili trenje tijesne i nepodesne obuće.

Izraslina je okruglog oblika, tvrda i na pritisak bolna. U dubinu prodire produžetak oroženog površnog sloja kože. Može se upaliti a poneka i ognojiti te se svakako mora stručno liječiti.

Liječenje se sastoji od ostranjivanja rožnatih naslaga i uređivanju obuće. Rožnate mase razaraju se nekim kiselinama i mastima ili otopinama (salicilna, mliječna, octena i dr.). Odabrani lijek vrlo oprezno staviti na kurje oko, nekoliko dana zaredom; okolinu zaštititi nekom mašću ili kremom da ne bi kiselina oštetila i tu kožu. Poslije primijenite vruću kupku i tupo (bez krvi) odstranjivanje nabrekle rožnate naslage.

Prema potrebi liječenje ponovite nekoliko puta."

NEUMESNA ŠALA

U ovom snu stojim s grupom pisaca u dvorištu Udruženja u Francuskoj 7. Nešto nevažno ćalaprdamo. Nailazi pesnikinja D. U. i odmah, čim me ugleda, počne egzaltirano da hvali moje pesme nedavno objavljene u „Književnim novinama". Zahvalno je privučem k sebi i nežno poljubim u čelo.

Zavidljivac i pakosnik dugačkog jezika R. V. odvaljuje nešto neumesno i ružno na račun tog poljupca. Pisci se glasno nasmeju. D. U. uvređena bez reči napušta društvo. I sam se osećam veoma neprijatno dok R. V. i dalje razvlačeći žvaku uzaludno pokušava da opravda svoju grubu šalu.

1983.

ČAROBNA FRULA

1. Reka u Sibiru. 2. Spartanski kralj (III vek pre naše ere). 3. Slavni kompozitor („Čarobna frula”). 4. Sačuvati u tajnosti, zatajiti. 5. Hemijski znak za aluminijum. 6. Prva jutarnja svetlost pri pojavljivanju dana. 7. Snimanje krvnih sudova. 8. Mera za hartiju. 9. Jugoistočna oblast Nove Gvineje. 10. Oduševljenje, ushićenje. 11. Prilog za vreme. 12. Strano muško ime. 13. Ram. 14. Naša pesnikinja (Vesna). 15. Menični termin. 16. Hromatski povišen za polustepen prvi stupanj C–dur lestvice. 17. Jedna od SAD. 18. Mek kristal. 19. Dva ista samoglasnika. 20. Šljaka, troska. 21. Vrsta dvokolica. 22. Jedan planetoid. 23. Red u pesmi sastavljen od većeg ili manjeg broja ritmičkih jedinica. 24. Roditelj. 25. Japanska mera za težinu.

&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&&
&&&&&&&&&&&&

KAD VAM POKISNE BUNDA

Kad vam pokisne bunda, ili krzneni okovratnik, ne sušite ga u blizini peći već vlažan odevni predmet stavite na vešalicu da se prirodno osuši.Takođe nije poželjno da se krzno, naročito ono koje je pokislo, poravnava četkom ili češljem, jer će tako izgubiti sjaj i elastičnost.

VOGIZAM

Dan je. Upeklo sunce. Trčim od Slavije ulicom Maršala Tita. Nigde žive duše. Pitam se šta je s ljudima. Moj trk postaje sve brži. Negde na Terazijama više ne trčim, već klizim, lebdim tik iznad uličnog asfalta. Proletim pored spomenika Knezu Mihailu, pa Vasinom i Uzun Mirkovom izbijem na Kalemegdan kod „Cvijete Zuzorić". Tu se moje lebdenje ubrzava. Posle Spomenika zahvalnosti Francuskoj ulećem u Knez Mihailovu. To nije ulica koju znam. Sa obe strane su stare i naherene kućice, one sa slika i gravira iz 19. veka. Gde sam? Da li je ovo Beograd? Preda mnom odjednom izniče palata „Albanija". Džin među ovim kućicama. Sada mi je već lakše. Zastajem kraj izloga „Jugoslovenske knjige". Tražim jedan naslov. Napinjem se. Ne mogu da ga se setim. U uglu izloga sasvim na kraju mala džepna knjižica sa velikim naslovom „Vogizam". To je to! Vogizam! Vogizam! Ponavljam u sebi a onda pokušavam glasno da ga izgovorim: Vogizam! Vogizam! Reči su zastale u grlu. Vogizam! Vogizam! Zaplićem jezikom, krkljam i budim se.

AMLED

Žitelji jednog sela u Danskoj tvrde da Hamlet nije izmišljena ličnost, stvorena u Šekspirovoj uobrazilji, već da je, zaista, postojao.U stvarnosti, koja se odigravala pre više stotina godina, Hamlet nije bio danski kraljević već sin vođe jednog od klanova jitlandskih Vikinga. Prema ovoj legendi, koju su istoričari zapisali i obradili još u dvanaestom veku, Hamletovog oca je ubio rođeni brat kako bi se dokopao položaja vođe klana i pritom se još i oženio bratovljevom ženom.

Hamlet (pravo ime mu je Amled), pravio se lud da ga stric (poočim) ne bi pogubio, a onda ga je u pogodnom trenutku, za mučko ubistvo svoga oca – kaznio.

Stanovnici sela postavili su veliki spomenik na mestu ovih tragičnih zbivanja s natpisom: „Ovde leži Amled, najmudriji čovek prošlosti, koji se pravio ludim da bi se osvetio”.

ZLI DUSI

„Imajte na umu, dragi prijatelju: ko je izgubio narod i narodnost, taj gubi veru predaka i Boga. Eto, to i jeste tema mog romana, ako to želite znati. On se zove *Zli dusi*. U njima se opisuje kako su nečiste sile ušle u čopor svinja. Van svake je sumnje da ću to napisati loše. Pošto sam u suštini više pesnik nego umetnik, ja sam uvek uzimao teme koje premašuju moje snage, i zato će ispasti slabo, to je sigurno. Tema je isuviše ozbiljna. Ali, pošto mi ni jedan kritičar do sada nije porekao izvestan talenat, verovatno će i u ovom dugačkom romanu biti dobrih mesta. To je sve."

(Iz pisma F. M. Dostojevskog A. N. Majkovu 21. oktobra 1870)

TELEĆA DŽIGERICA

Izvesni Paul V. iz švajcarskog grada Berna osnovao je, tvrdeći da raspolaže vanzemaljskim sposobnostima, da ima vezu sa drugim svetom i da razgovara sa žiteljima drugih planeta, teozofsku religioznu sektu Meternita. Sekta je zahvatila Bern i okolna, uglavnom, seoska naselja. Članovi sekte bile su žene, najčešće veoma mlade nevine devojke koje je „veliki mag" i „učitelj" uvodio u seksualni život razdevičavajući ih, govoreći kako ih na taj način čisti od ovozemaljskih grehova.

Religiozni rituali Meternita sastojali su se, inače, u dobro pripremljenim seksualnim orgijama gde je glavnu ulogu imao osnivač i vođa sekte, čijem „svetačkom magnetizmu" nije mogla da odoli nijedna sledbenica, iako je, prema njihovom priznanju, u polnom opštenju bio veoma grub i nasilan.

Ovaj „vanzemaljac" svakodnevno je imao odnose sa najmanje pet žena, a takvu seksualnu moć je, prema sopstvenim rečima, održavao „jedenjem teleće džigerice".

BRANKO

Sam sam u stanu. Neko zvoni. Otvaram vrata. Pred vratima pesnik A. V. stoji nemo, pogruženo. Gledajući više u stranu nego u mene, vadi iz crne tašne nekakav predmet uvijen u novine. Bez reči mi ga daje i nestane.

Razmotam novine. U rukama mi se nađe mala skulptura u bronzi, vešto izvajan portret Branka Miljkovića. Potpuno je različit od Mitrićevog spomenika koji se nalazi na trgu ispred Narodnog pozorišta u Nišu. Ovde je cela Brankova figura, ona sa poznate fotografije: pesnik u crnom mantilu sa šeširom na glavi.

Stavljam skulpturu na pisaći sto. U stanu je već mračno. Odjednom primećujem da skulptura svetluca. Iz nje u malim plavičastim snopovima izbijaju zraci. Zadivljeno posmatram. Svetlucanje se sve više pojačava stvarajući postepeno bleštavi oreol oko cele Brankove figure.

*

Branka nikada nisam upoznao, a to je u dva navrata moglo da se desi.

U ranu jesen 1960. godine bio je nekakav pesnički konkurs na Pravnom fakultetu. Pošaljem pesme iz rukopisne zbirke „Konjic ljeljen", koju sam upravo spremio. Branko je bio u žiriju. Moje pesme su mu se dopale i dobio sam nagradu. Kada je još čuo da sam Nišlija poželeo je, kažu, da me upozna. Igrom slučaja to se nije dogodilo.

Krajem iste godine bio sam kod kuće u Nišu. Odem do Save Penčića, profesora, prevodioca s ruskog, esejiste, književnog kritičara,

urednika tada jedinog niškog književnog časopisa „Gledišta". Sava mi je par godina pre toga, još kao srednjoškolcu, učeniku gimnazije „Stevan Sremac", objavljivao pesme u „Gledištima", a sada je pisao preporuku (recenziju) za zbirku „Konjic ljeljen" koju sam nameravao da predam kruševačkom izdavaču „Bagdali".

Posle razgovora da mi Sava nekoliko knjiga, među njima, sećam se, dve zbirke Bože Timotijevića i zbirku „Pod pepelom zvezda" Tanasija Mladenovića. Kaže dobio ih je od Branka na prikaz i zamoli me da mu ih, kada odem u Beograd, odnesem.

Već posle nekoliko dana našao sam se u ulici Đorđa Kratovca, u kući Brankovih roditelja na Dušanovcu. Dočekala me je veoma ljubazno i gostoprimljivo njegova majka Marija obradovana, kako je kazala, posetom „našeg Nišlije". Branka, međutim, nije bilo. Ne znam da li je već tada napustio Beograd. U meni je samo ostala nada da ću treći put imati više sreće.

Taj treći put, nažalost, bio je sasvim drugačiji i dogodio se u Novom Pazaru februara 1961. godine.

Otišao sam kod svoje tetke Drage Marković da na miru spremim jedan od ispita na fakultetu. Petnaestog februara, po velikom snegu, odem do centra grada da kupim novine, koje pre toga, intenzivno učeći, danima nisam uzimao. Vraćajući se, usput, znatiželjno prelistavam „Politiku". Negde na stranici sa vestima iz kulture tekst s Brankovom fotografijom pod naslovom „Juče je sahranjen pesnik Branko Miljković".

POHLEPNI POP

U jednom šumadijskom selu blizi Topole, negde krajem Prvog srpskog ustanka, neki seljak zamoli seoskog popa da mu opoji i po crkvenom obredu sahrani umrlog oca. Pohlepni pop, znajući da je čovek siromašan i da nema novca, zatraži da mu se unapred plate obredni troškovi. Seljak se na to požali Karađorđu. Vožd mu kaže da ode do popa i prenese mu njegovu zapovest da odmah obavi sahranu na koju će i sam doći.

Na sahrani, kada je leš spušten u raku i molitva završena, Karađorđe naredi da popa živog bace i zatrpaju u isti grob. Isprepadani seljaci tada počnu da mole Vožda i bogorade da popa, već polumrtvog od straha, ne kazni ovako surovo.

Karađorđe jedva ublaži kaznu na taj način što naredi popu da siromašnom seljaku odmah da 50 talira i još da podmiri sve troškove sahrane.

SUĐENJE

Sude mi. Ne znam uopšte o čemu se radi. Sa rukama vezanim na leđima stojim u prvom redu dvorane slične pozorišnoj. Na bini, ispred mene, je sudsko veće sastavljeno od petorice sudija. Sede za velikim, baroknim stolom sa glavama zagnjurenim u gomila spisa. Povremeno podignu glavu, razgovaraju između sebe, razmenjuju papire i pokazuju u mom pravcu. Među tim papirima primećujem i svoje knjige.

Jedva čujnim, mucavim glasom obraćam se sudijama da ne shvatam u čemu je stvar. Zašto sam uhapšen i vezan, kada znam i tvrdim da sam apsolutno nevin?

Predsednik suda, omalen, drčan, veoma nalik na Pikasa, ustaje sa stolice, koja je na nešto višem nivou od ostalih, energično odmahuje rukom, prilazi, unosi mi se u lice, i kaže, jasno i glasno, da u umetnosti nema nevinih.

ZAUSTENJAO SAM SE

Muka s pesmom, muka s rečima. Već potrošene reči mogu da unište pesmu. Trebalo bi ih ponovo stvarati, izmišljati nove. Samo, kako?

Kada je bio mali, negde između treće i četvrte godine, Viktor je voleo da izmišlja reči. Jedna od njih ZAUSTENjAO SAM SE, nastala je kad smo se peli, ne znam više ni sam na koji sprat jedne beogradske kule sa liftom u kvaru. Neverovatna, čudesna reč napravljena, ako se ne varam, od reči **penjati se**, **zastati** i **stenjati,** tačno, i smisaono i zvučno, odrazila je ono stanje, napor i tegobu koju smo osećali dok smo, nepripremljeni i nenavikli, s mukom uzlazili uz bezbrojne stepenice i povremeno zastajali da uhvatimo dah.

SLATKE KNJIGE

Šetam jednom od ulica koja se ispod Narodnog pozorišta spušta prema Dorćolu. U susret nailazi čovek sa ogromnim kornetom prepunim raznobojnih kugli sladoleda u ruci. U njemu prepoznajem književnog kritičara veoma uticajnog šezdesetih godina. Pitam ga gde je nabavio sladoled. Upućuje me na oronulu zgradu preko puta.

Ulazim u zgradu. Prolazim kroz dugački hodnik do velikih metalnih vrata. Otvaram ih. Prostorija u kojoj se nađem slična je sajamskoj hali. Pod kupolom osvetljenom bleštavom svetlošću bezbroj vitrina sa raznim đakonijama: kolači, torte, korneti sladoleda raznih veličina.

U hali je prijatna hladovina. Žagor. Mnoštvo ljudi. Među njima primećujem mnogo pisaca. Jedan od njih prilazi mi, hvata me za ruku i vodi do sredine hale.

– Jesi li video ovo? – kaže.

Pred nama je ogromna polica. Na polici knjige načinjene od ledenih ploča. Na njihovim prozračnim stranicama slova, rečenice, stihovi, ispisani mirisnom poslastičarskom šećernom melasom.

ČEKAM SVOJU PRIČU

Sedim u tesnom i mračnom predsoblju svog malog stana za velikim okruglim stolom, koji je moja žena svojevremeno kupila, u naivnoj nadi da ćemo brzo rešiti stambeni problem. Pokušavam nešto da bacim na papir. Reči, odlomci, slike otkidaju se i nestaju; blede su, apsurdne, nepovezane. Od dugotrajnog, mučnog napora zaboli me glava.

Kroz kuhinjski prozor, sa terase, dopire graja dece iz obližnjeg parka. To mi odvlači pažnju, remeti koncentraciju, ali i umiruje. Postaje dobar alibi za moju nemoć pred praznim papirom.

Sunce je na zalasku, spušta se veče. Glasovi dece, kako tama pada postaju sve ređi i tiši. Najzad sasvim nestaju. U mraku sam, ne palim svetlo. Čekam svoju priču.

I NOGAMA I RUKAMA

Prijem u nekoj državnoj ustanovi. Ogromna kućerina sa balkonom na kojem stojim, nekako po strani, sa dvojicom nepoznatih ljudi. Kroz velika balkonska vrata, iz sale, gurajući se kroz gomilu svečarski raspoloženih, glagoljivih i već polupijanih pisaca, prilazi mi poznati slovenački esejista Taras Kermauner. Ogroman je, za tri glave viši nego u stvarnosti.

– Napadaju te, kaže, napadaju – i pruža mi ruku glavom pokazujući na bučnu gomilu u sali.

Ruku mu prihvatim i naglo stegnem do bola, što se odmah primećuje na njegovom iskrivljenom licu.

– Napadaju, odvratim, ali se ja branim i nogama i rukama.

JOANA

Poljski naučnici zapanjeni su sposobnošću trinaestogodišnje Joane koja bez dodira može da pokreće razne predmete. Ova devojčica živi u selu Sosnovjec u blizini Katovica na jugu Poljske. Prema tvrdnji njenih roditelja, jednog jutra u njihovom stanu stakleni predmeti su počeli da se kreću i da se lome, a bez dodira počeli su da se kreću i lusteri. Medicinska ispitivanja male Joane pokazala su da je njena telesna temperatura viša nego kod ostalih ljudi, a u trenutku kada su hteli da izmere njen puls, kazaljke na elektrokardiogramu počele su da se okreću „kao lude". Stručnjaci nisu u dilemi: Joana poseduje energiju koja prkosi zakonima gravitacije. Međutim, još se ne zna o kakvoj je vrsti energije reč. Prvobitna teza da ispod kuće prolazi snažna žila podzemne vode pokazala se netačnom. Porodica je preseljena u drugi stan, ali se tamo sve ponovilo, s tim što su se neobične pojave još više koncentrisale oko Joane.

Devojčica se žalila na česte glavobolje. Utvrđeno je da ima znatno povišenu temperaturu, koja se nije mogla izmeriti običnim termometrom. Specijalnim aparatom došlo se do neverovatnog nalaza: srednja temperatura tela 13–godišnje Joane iznosila je 45 Celzijusovih stepeni.

Na kraju došlo se do zaključka da se radi o vrlo retkom slučaju lokalnog poremećaja gravitacionih sila. Po svoj prilici organizam devojčice emituje neku nepoznatu energiju, što ima za posledicu da u njenoj blizini prestaje da deluje sila Zemljine teže.

1983.

BAGER

Noć. Mećava krupnim lepljivim snegom obasipa Beograd. Vozila ne mogu da se kreću. Negde na uglu ulice Generala Ždanova i Maršala Tita, kod Nolitove knjižare, stoji milicioner i upozorava retke prolaznike da paze jer su pored snega i mećave ulice na tom delu raskopane.

Spuštam se niz Dobrinjsku. Pred samom zgradom Dobrinjske 3 ogromna mašina slična bageru rovaču preprečila ulicu. U kabini bagera sede dvojica ljudi. Pokušavam da pređem ispod mašine, kako bih ušao u zgradu, ali rovač brzo i vešto savije svoj dugački vrat i kljunom mi prepreči put. Pokušavam da ga zaobiđem s druge strane – isto. Dignem glavu, pogledam gore i vidim ona dvojica u kabini bagera se smeju. Očigledno se poigravaju sa mnom.

Sneg je sve gušći. Nekako uspem da se provučem i pređem s druge strane ulice. Stanem kraj vrata zgrade, sagnem se izvadim jednu kocku iz kaldrme i zavitlam je prema kabini bagera. Ljudi u kabini dižu ruke da bi zaštitili glavu. Teška kamena kocka udara u staklo kabine i razbija ga uz veliku lomljavu. Sada se ja smejem i budim.

BISKUP I LUCIJA

Da i oni, koji su po svom položaju i crkvenim kanonima dužni da nas upozoravaju na moral, odvraćaju od greha i upućuju na carstvo nebesko, mogu da uživaju u „grešnim zemaljskim stvarima", veoma slikovito i upečatljivo nam govori ovaj epigram Iannusa Panonniusa alias Ivana Česmičkog, hrvatsko–mađarskog latiniste, Pečujskog biskupa iz petnaestog veka:

Kad mi se Lucija ponudi da je jebem
i dok na svoja ramena podignute noge dižem
iz prkna ružnog strahovitu ispali paljbu
kako iz oblaka munje ljetne praskaju.
Prestrašen se okrećem i prstom zatvaram nos,
jedva obuzdavani kurac klonu a sramota ga prisili
otići.
Lucija, nikakvo veselje se neće dogoditi tvojoj pizdi
dok stražnjica tvoja bude opake ćudi.

ČUJEŠ LI KAKO ZVONI JEZIK?

(Glas iz „Puste zemlje”)

Ovo je priča o tebi i crvenoj steni što visi ti nad glavom, zloslutna i opaka. Strepeo si a bilo je najbolje doba godine. Jorgovan iz crnice rastao je put neba beo i mirisan ko dah devojački.

Našli smo obešenog čoveka u tvome vrtu, Fleba Feničanina, mrtvog godinu dana dugih. Sahranio si ga s harpunom na grudima. Čuješ li kako zvoni jezik u njegovim ustima raspomamljen?

Sve znamo i sve pamtimo.Okončano je putovanje mudraca iz opustele zemlje. Onaj koji bejaše mrtav sada je živ. S otrovnim zubima, očiju zažarenih, doći će ponovo žedan naše krvi.

Šta si mu rekao dok je ustajao iz groba? Čime si ohrabrio njegovu svirepu želju?

ŽABLJI BATACI

U restoranu naručujem nešto za jelo. Na pitanje konobara šta želim, odgovaram: „Ono najbolje, specijalitet kuće".

Posle čekanja dužeg nego što je to uobičajeno, stiže jelo: puno povrća sa belim, lepim, dugačkim parčićima mesa.

Gladan bacam se odmah na hranu. Meso mi se, ipak, učini nekako neobično, sumnjivo. Zabadam viljušku u jedno parče, dižem ga iz tanjira, omirišem, upravim prema konobaru i pitam: „Šta je ovo?" On se tajanstveno i značajno smeška.

Odjednom kroz glavu mi prostruji kao munja jedna misao. Brzo i gadljivo vraćam meso u tanjir i kažem: „Da nisu žablji bataci?"

Konobarev tajanstveni smešak razvlači se u potvrdni, podrugljivi kez.

UŽIVAJ BUHU

„Gospodin Martin: Ne treba usjajiti naočale crnim laštilom.

G-đa Smit: Da, ali za novac, čovjek može kupiti sve što hoće.

Gospodin Martin: Bolje je zeca ubiti nego u vrtu trubiti.

Gospodin Smit: Kakadu, kakadu, kakadu, kakadu, kakadu, kakadu, kakadu, kakadu, kakadu.

G-đa Smit: Kâkaju, kâkaju, kâkaju, kâkaju, kâkaju, kâkaju, kâkaju, kâkaju, kâkaju.

Gospodin Martin: Kakaju kako kada, kako kada kakaju, kako kakaju kada, kako kada kakaju, kako kada kakaju, kako kada kakaju, kakaju kako kada, kada kako kakaju.

Gospodin Smit: Psi su puni buha, psi su puni buha.

G-đa Martin: Odorans, ordorans, ordenonosac, prosac, prasac!

G-đa Smit: Marineru, ti nas mariniraš.

Gospodin Martin: Ah! Oh! Ah! Oh! Pustite me da škripim zubima.

Gospodin Smit: Aligator!

Gospodin Martin: Ćušnimo Odiseja!

G-đa Smit: Buha ima uši ali uši nemaju buha.

G-đa Martin: Ne puši mi u uši!

Gospodin Martin: Ne buši mi puhalo!

Gospodin Smit: Ušij uho, ne buši buhu.

G-đa Martin: Buha ušiva.

G-đa Smit: Uživaj buhu.”

(Iz Joneskove *Ćelave pevačice)*

SAKO

Sa grupom studenata u učionici sam fakulteta.

U toj prostoriji, sa smradnim, olajisanim podom, nalaze se stare, rasklimatane, išarane i prljave klupe, slične onim u kojima sam, u poratnim godinama, krajem četrdesetih, sedeo u osnovnim školama: Ćićevca, Obreža i Lučine.Toplo je. Skidam sako i prebacujem ga preko klupe. Nakon kraćeg iščekivanja da počne čas, i bučne studentske rasprave u kojoj ne učestvujem, ulazi jedan od profesora i kaže nam da pređemo u drugu prostoriju. Energičan je, zbog nečeg usplahiren, nervozan, požuruje nas.

U drugoj učionici, koja je tik uz prvu, sasvim drugačija slika. Mermerni pod, obli polulučni zidovi načinjeni od nekakve materije slične metalu, visoka prozirna tavanica iz koje zrači ledena plavičasta svetlost. Svuda oko nas sada su ogromne epruvete ispunjene raznobojnom tečnošću, mikroskopi, aparati, svetlucavi ekrani i mašine čiji prigušeni zuj potmulo odzvanja u ušima.

Bučni studenti su zaćutali. Atmosfera je postala nekako napeta, tajanstvena, misteriozna. Postepeno sve više i jače počinjem da osećam neprijatnu hladnoću. Kao da mi se sablasna, ledena svetlost sa tavanice uvlači u dušu, telo, prodire u kosti.

U košulji sam bez sakoa koji je, pošto smo bili požurivani, ostao u staroj učionici. Odlučim da se vratim i da ga obučem. Istovremeno setim se da mi je u džepu sakoa sveska sa stihovima iz ciklusa „Hlebnjikovljevo oko” na kome već mesecima naporno radim. To je jedini primerak rukopisa koji imam, što moju nervozu uvećava do panike kada u učionici ne pronađem sako.

Upućuju me u garderobu gde su, navodno, prenete sve stvari studenata iz učionice. U garderobi me dočekuje stariji ljubazan čovek, u kome odmah prepoznajem svog nastavnika srpskog jezika iz ćićevačke osmogodišnje škole Lazu Ristića, koji me je otkrio kao pesnika i poticao da pišem. Zajednički u pretrpanoj garderobi, uzaludno tragamo za sakoom.

Uspaničen, sav u znoju i s grčem u grlu, budim se.

LANDRI–PESNIK

Jedina žena koja je do kraja svog života branila i opravdavala monstruoznog ženoubicu Landrija, koji je 1921. godine osuđen i giljotiniran zbog ubistva, iz koristoljublja, jedanaest žena, bila je njegova mlada ljubavnica Fernanda Segre.

Upoznali su se u Parizu maja 1917. godine.

„Išla sam u kupovinu – priča Fernanda. U tramvaju prema meni sedeo je on i za sve vreme vožnje nije skidao sa mene pogled. Sećam se da sam ostala opčinjena tim očima u kojima je bilo nešto tragično. Nije mi rekao ni jednu reč, ali čim sam izašla iz tramvaja čula sam njegov blagi glas. Obratio mi se uobičajenim rečima koje služe da se opravda ulično pristupanje nepoznatoj ženi. Pozvao me je na čaj i zadržali smo se čitav sat. Pri rastanku zakazao mi je sastanak za sutradan."

Prilikom bezbrojnih razgovora pred istražnim sudijom, svedočenja pred sudom i u razgovorima sa predstavnicima „sedme sile", Fernanda je odbacivala sve optužbe koje su prikazivale Landrija kao zver–čoveka, hladnog cinika i gramzivca.

„Nije istina – uporno je ponavljala Fernanda Segre – on je pesnik, obožava Misea i često mi je recitovao njegove stihove."

STENA

Na nekakvoj sam steni, kopnenoj izbočini koja kao prova, kobilica broda, izranja iz vode.

Okolo nedogledno more. Imam osećaj da sam na kraju sveta. Polumrak je. Ni sunca, ni meseca, ni zvezda. Olovnosivo nebo neprozirnim plaštom pritislo more.

Poluobučen sam u košulji i donjem vešu. Odelo mi visi okačeno o suvo drvo, jedino na toj steni. Duva hladan vetar, gura me prema ivici stene, prema morskom bezdanu. Stojim zgrčen. Poslednjim snagama opirem se sve jačem vetru, dršćući od zime i straha.

BUDUĆNOST

U Sidneju je otvorena izložba bića koja će naslediti čoveka. Priredili su je naučnici, na osnovu knjige „Posle čoveka" poznatog engleskog profesora, paleontologa Dugala Diksona.

U knjizi se kaže da će za pedeset miliona godina klima i vegetacija biti uopšteno slične sadašnjoj, samo će se izmeniti geografija. Tektonske ploče, koje su odgovorne za pomeranje kontinenata, spojiće Evroaziju, Australiju i Severnu Ameriku, dok će Južna Amerika postati ostrvo. 'Životinje će se promeniti, naročito ribe, sisari i reptili', kaže profesor Dikson.

Naučnici koji su se sakupili na ovoj izložbi potvrđuju pretpostavku da čovek za pedeset miliona godina neće preživeti. Njegov veliki talenat da se adaptira okolini ne menjajući sebe, stvoriće eventualno 'stagnaciju različitih vrsta'. Ova jednolikost će ljudsku rasu dovesti u veliki rizik i rezultiraće njenim iščezavanjem.

Iako su neki „homo sapiensi" koji su prisustvovali otvaranju izložbe bili skeptici, direktor muzeja Sidnejskog univerziteta dr Piter Stenberi kaže: „To je jednostavno evolucija nauke. U periodu od pedeset miliona godina pre nove ere završila se era dinosaura. U toku pedeset miliona godina nove ere nestaće čovek i svet će biti pun ovakvih stvorenja koja vidimo na ovoj izložbi. To će biti potomci vrsta koje će preživeti čoveka".

U staklenim vitrinama izložena su čudna stvorenja koja čovek današnjice ne može da zamisli. Sve životinje budućnosti napravljene su u prirodnoj zamišljenoj veličini. Opšte zadovoljstvo posetilaca je da tada neće biti živi.

Tu je pre svega dva metra visok naslednik zeca, zvani „rabbuck", koji će zameniti stoku i jelena, zatim pacov veličine vuka koji će loviti u čoporima, kao i gigantske antilope i zloćudne životinje tipa kengura koji će lutati tundrama. Biće čak i pustinjskih ajkula, tu je i potomak tasmanijskog đavola koji će ležati na grani drveta i s obešenim dugim repom čekati žrtvu. Najveća i najopasnija među životinjama koje će naslediti

čoveka je svakako „manambulus perhorridus” ili noćni lovac. Sa visinom od jednog i po metra on će u krdima divljati Batavijanskim šumama, jureći reptile i sisare koje će zubima i kandžama hvatati i uništavati.

1983.

BORHESOV KONJ

U jednoj Borhesovoj priči iz sna Aleksandra Makedonskog izranja veliki beli konj. Njegovo vitko, mišićavo telo, savijen dugi vrat, široke grudi i bokovi izranjavljeni su brojnim udarcima mačeva i kopalja. Iz gubice, koju otvara kao da bi hteo nešto da kaže, kaplje krv. U pitomim, tamnim očima neopisiva tuga.

Noć je. Konj stoji pognute glave okupan hladnom mesečevom svetlošću. Na leđima nosi mrtvog gospodara.

NAPRED BUKEFALE!

NOVI ČOVEK

Porodilište je u zgradi koja lebdi visoko iznad zemlje. Do nje se može doći jedino vazduhoplovom.

Dočekuju me svečano. Svi su veoma uzbuđeni, gotovo egzaltirani. Razumem njihovo uzbuđenje. Na gornjem delu ulaznih vrata te kristalne nebeske kule piše krupnim slovima: „Novi čovek".

I sam sam uzbuđen ali nastojim da to ne pokažem.

U savršenoj tišini vode me dugim ovalnim hodnicima okupanim ružičastom svetlošću. Pod je mekan, ugiba se pod koracima, kao da je sačinjen od žive materije. Pre ulaska u glavnu sobu preko usta i nosa dobijam zaštitni povez sa gazom natopljenom opojnim mirisom. Ogromna vrata od debelog neprozirnog stakla lagano se otvaraju. Bebe–fetusi, ne veće od orahove mezgre leže u malim kristalnim vitrinama. Čitava soba ispunjena tim vitrinama nalikuje na džinovsko pčelinje saće. Na svakoj vitrini je broj i ime bebe ispisano zlatnim ćirilskim slovima.

SVE JE TAŠTINA I MUKA DUHU

3. „Kakva je korist čovjeku od svega truda njegova, kojim se trudi pod suncem…

5. Sunce izlazi i zalazi, i opet hiti na mjesto odakle izlazi.

6. Vjetar ide na jug i obrće se na sjever: ide jednako obrćući se, i u obrtanju svome vraća se.

7. Sve rijeke teku u more, i more se ne prepunja; odakle teku rijeke, onamo se vraćaju da opet teku.

8. Sve je mučno da čovjek ne može iskazati; oko se ne može nagledati, niti uho može naslušati.

9. Što je bilo to će biti, što se činilo to će se činiti, i nema ništa novo pod suncem…

10. … sve je taština i muka duhu.

17. I upravih svoje srce da poznam mudrost i da poznam bezumlje i ludost, pa doznah da je i to muka duhu.

18. Jer gdje je mnogo mudrosti, mnogo je i brige, i ko umnožava znanje, umnožava muku."

(Knjiga propovjednikova, gl. 1)

ČITANJE IZMEĐU REČI

Signalizam nastavlja da traje. Miroljub Todorović ne posustaje. Kao što se, i pored toga što su se tom pravcu priključili i unutar njega ostvarili zapažene rezultate i drugi pisci, između Ljubomira Micića i zenitizma može povući znak jednakosti, isto se može učiniti i kada je o Miroljubu Todoroviću i signalizmu reč. „Disidenti“ ovih pravaca postajali su njihovi najžešći kritičari. Inertna i klanovska književna kritika nije htela, znala ili smela da se zadrži na relevantnim činjenicama i proglašavala je više puta živu književnost za mrtvu i držala joj preuranjeno opelo.

Miroljub Todorović nastavlja da eksperimentiše. Tvorac signalizma, pravca koji se polako bliži trenutku u kojem će postati – iako ostaje avangardan, a avangardi to uopšte nije svojstveno – najdugotrajniji pravac moderne srpske književnosti, kao što je neprestano širio, i produbljivao ostvareno, poeziju, počinje to isto da čini i kada je proza u pitanju. „Torba od vrbovog pruća”, kako to sam autor u podnaslovu ističe, donosi kratke priče, snove, nađene priče i slike priče. I u ranijim, pa i u najranijim, Todorovićevim knjigama, makar usputno, mogli smo – posebno sa nađenim pričama i pričama slikama – da se susretnemo sa njima. U poslednje vreme, Todorović tka na dva – simbiotički ih približujući – razboja: poetskom i proznom. Objavljuje intenzivno, humorne, šatro priče. Pridodaje im, originalne, šatro žvake. Napisao je i, razigran, šatro roman „Boli me blajbinger”. Objavio je deo „Dnevnika 1982”. U pripremi je „Dnevnik signalizma 1979–1983” (ove godine izabrane su kao žižne i žarišne godine dovoljne da pokažu kako su se signalizam i njegov tvorac borili i izborili za poziciju koja ih smešta – hteli to drugi da priznaju ili ne – u samo srce srpske neoavangarde). Štampao je i kratku knjigu „Prozor” koja donosi priče snove. „Torba od vrbovog pruća”, zbirna knjiga, pridružuje se sličnim ranijim ostvarenjima našega autora: „Zvezdana mistrija”, „Električna stolica”, „Recept za zapaljenje jetre”, „Svinja je odličan plivač i druge pesme”, s tim što su ona donosila poeziju.

Može se čitati i kao višeslojni roman u fragmentima. Bilo bi interesantno razlučiti njegove sastavnice, obojiti ih različitim bojama, i pratiti, pokadšto lajtmotivski, pokadšto kontrapunktni, ritam njihovog smenjivanja u knjizi.

Knjigu otvaraju dva usmerivačka mota. Onaj Foknerov upućuje ka, prividno prikrivenoj, avangardnosti (ona se najpre i najviše da uočiti u miksturi ponuđenih književnih „pazli"), a drugi – Kišov – asocira na prustovsko oživljavanje odbeglog vremena i ukazuje i na „memoarsku" dimenziju koju Todorovićevi tekstovi, čak i kada su dati kao snovi, donose. Nikako se ne sme zaboraviti da ništa, čak i kada je o tobožnjim praktičnim savetima (njih moramo iščitavati na humornoj, možda čak i grotesknoj, ravni), ne sme biti pročitano doslovno. Todorović, i signalizam, insistiraju na neprekidnoj igri i apsolutnoj slobodi koja i dopušta i nalaže da se i citirano, dovođenjem u novi kontekst, pročita novim i iskošenim naočarima. Slike priče treba iščitavati tako što se polazi od autorovih „intervencija" prisutnih na njima. „Portretisani" Vuk Karadžić, Laza Kostić, Nikola Tesla, Milunka Savić, Miloš Crnjanski, Branko Miljković, Aleksandar Makedonski, Nikolaj Gogolj, Karl Marks, Fjodor Dostojevski, Fridrih Niče, Džejms Džojs, Ezra Paund, Tomas Sterns Eliot, Horhe Luis Borhes, Salvador Dali, Samjuel Beket tvore specifičnu istorijsko-filosofsko-književnu „porodicu" koja baca čitav snop asocijativnih signala i gradi intertekstualnu mrežu unutar koje bi se i Todorovićeva proza mogla iščitavati. No, potencijalne asocijacije se tu ne zaustavljaju. Kada je o snovima Todorovićevim reč, mogli bismo ih uporediti sa onima iz „Snevnika" Ljubomira Simovića ili „Noćnika" Vladana Radovanovića. Ne bismo smeli zaboraviti, međutim, ni one koje su razasuti u romanima Dostojevskog ili u „Dnevnicima" i književnim tekstovima Franca Kafke, kao ni pesme snove najrazličitijih autora: i Remboa, i Ponža, i Mišoa, i nadrealista, i naših i francuskih, na primer. Kada Todorović piše o namernom, dijetetskom, gladovanju Aptona Sinklera, prisećamo se stvarnog prikazanog u romanu „Glad" Knuta Hamsuna, ali i „ekspresionističkog" u Kafkinom „Umetniku u gladovanju".

Todorović koristi građu iz ranijih svojih knjiga. Slobodno zahvata iz njih. Stavlja u Torbu. Preuređuje. Ponovo slaže. U novom kontekstu, napisali smo već, prilozi dobijaju novo svetlo i novo značenje. Drugi pisci pojavljuju se kao usputni junaci. Ima i anegdota poput, na primer, one u kojoj se govori o piščevoj šahovskoj mladosti. Prostor je: Ćićevac, Niš, Beograd, Zemlja, čitav svemir. Autobigrafski se priča o drugovima ili o dve propuštene mogućnosti da se susretne Branko Miljković. Makazaju se novinske vesti. „Prepisuju" se članci koji pretenduju na naučnost (npr. oni o Veneri ili Titanu, Ištar ili tornadu). Navodi se čuvena Teslina priča o golubici. Piše o Gogoljevom strahu da ne bude živ sahranjen. U fusnoti, Kler Gol svodi Džojsa na „genijalnog lovca na muve". Pisac se obračunava sa dve ružne reči: *zaživeti* i *ponad*. Dele se saveti kako, npr, jesti ribu. Piše o sidi kad ona počinje da biva najnovija pošast. Nekoliki prilozi nalik su na grafite. Nimalo slučajno u knjizi je i tekst „Pesme i nužnici". Društvo mu prave, raznorodni, tekstovi pisani starim / starinskim jezikom, razgovori po zenbudističkoj mondo metodi, spisak važnih telefona, prilozi organizovani u formi ukrštenih reči. „Torbom" vrve, razvijeni, citati: iz Joneskove „Ćelave pevačice", Beketovog romana „Moloa", biblijske „Knjige propovednikove" u kojem se o taštini zbori. Daje se odlomak erotske pesme latiniste Ivana Česmičkog. Puno je mini-eseja. Ima i potencijalnih basni u kojima su junaci životinje: vilin konjic (po Žanu Rostanu), pingvini, trut, gavrani, moljci, zec, zeleni jazavac koji priziva Marka Ristića. Tu su i „signalistički" tekstovi koje bi mogla predstaviti, na primer, „pesma" „Kajsija – kakao": u svakom njenom redu su po tri razdvojene i nepovezane međusobno, osim, potencijalno, na asocijativnoj ravni, reči.

U Todorovićevoj knjizi sve postaje literatura. Uklanja se granica između doživljenog i napisanog. Sanjan je, i odsanjan, čitav život. Pritom su san i java postali, nadrealistički, humorni izuzetno često, spojeni sudovi.

Po Čehovu kratka priča je „priča bez početka i kraja". Po Frenku Norisu „čitalac ne sme da čita samo između redova, nego i između samih reči." Todorovićeva „Torba" nema ni pravi

početak ni pravi kraj. Ona je sama priča koja sebe samu sanjajući priča. Jedino ispravno čitanje ove Todorovićeve pesmoproze može se izvesti tako što će se čitaoci uvući u same reči i čitati je iz tog pokretnog međugnezda. Čitati je tako što će joj pridruživati vlastite snove.

Knjige sa kojima bismo najradije uporedili najnoviju Todorovićevu, sasvim su disparatne: Kafkini „Dnevnici", Vitgenštajnovi „Listići", „Osamljenosti" i „Opalo lišće" Vasilija Rozanova, Kamijeve „Hronike".

Kao što se Andre Breton nikada nije odrekao nadrealizma, tako se ni Miroljub Todorović – sasvim smo ubeđeni u to – nikada neće odvojiti od signalizma. Signalizam (p)ostaje i na počecima dvadeset prvog veka ono što je dvadesetih godina prošlog veka bio nadrealizam: *svepoezija*. Pod perom pravog signaliste, kao što je to bilo i kada su nadrealisti bili u pitanju, i proza postaje poezija. I život sam premeće se u poeziju.

Dušan Stojković

BELEŠKA O PISCU

Miroljub Todorović rođen je 1940. godine u Skoplju. Osmogodišnju školu učio je u mestima oko Velike Morave (Ćićevac, Obrež, Lučina), gimnaziju u Nišu, diplomirao je na Pravnom fakultetu u Beogradu. Osnivač je i teoretičar signalizma, srpskog (jugoslovenskog) neoavangardnog stvaralačkog pokreta i urednik Internacionalne revije Signal.

Objavljene knjige poezije: *Planeta* (Niš, 1965), *Signal* (Beograd, 1970), *Kyberno* (Beograd, 1970), *Putovanje u Zvezdaliju* (Niš, 1971), *Svinja je odličan plivač* (Beograd, 1971), *Stepenište* (Beograd, 1971), *Poklon–paket* (Beograd, 1972), *Naravno mleko plamen pčela* (Niš, 1972), *Trideset signalističkih pesama* (Beograd, 1973), *Gejak glanca guljarke* (Beograd, 1974), *Telezur za trakanje* (Beograd, 1977), *Insekt na slepoočnici* (Gornji Milanovac, 1978), *Algol* (Beograd, 1980), *Textum* (Gornji Milanovac, 1981), *Čorba od mozga* (Beograd, 1982), *Gejak glanca guljarke* (drugo prošireno izdanje, Beograd, 1983), *Chinese Erotism* (Beograd, 1983), *Nokaut* (Beograd, 1984), *Dan na devičnjaku* (Beograd, 1985), *Zaćutim jeza jezik jezgro* (Beograd, 1986), *Ponovo uzjahujem Rosinanta* (izbor iz poezije, Beograd, 1987), *Belouška popije kišnicu* (Beograd, 1988), *Soupe de cerveau dans l Europe de l Est* (Paris – Ventanbren, 1988), *Vidov dan* (Niš, 1989), *Radosno rže Rzav* (Požega, 1990), *Trn mu crven i crn* (Beograd, 1991), *Ambasadorska kibla* (Beograd, 1991), *Sremski ćevap* (Beograd, 1991), *Dišem. Govorim* (Novi Sad, 1992), *Rumen gušter kišu pretrčava* (Beograd, 1994), *Striptiz* (Beograd, 1994), *Devičanska Vizantija* (Beograd, 1994), *Glasna gatalinka* (Niš, 1994), *Ispljuvak oluje* (Sremski Karlovci, 1995), *U cara Trojana kozje uši* (Beograd,1995), *Planeta* (zajedno sa poemom *Putovanje u Zvezdaliju* drugo prošireno izdanje, Niš, 1995), *Smrdibuba* (Beograd, 1997), *Zvezdana mistrija* (Beograd, 1998), *Električna stolica* (Beograd, 1998), *Recept za zapaljenje jetre* (Zrenjanin, 1999), *Azurni san* (Zrenjanin, 2000), *Pucanj u govno* (Beograd, 2001), *Gori govor* (Beograd, 2002), *Foneti i druge pesme* (Beograd, 2005), *Plavi vetar* (Beograd, 2006), *Paralelni*

svetovi (Niš, 2006), *Rana, reč i pesma* (sa Dejanom Bogojevićem, Valjevo, 2007), *Zlatno runo* (Beograd, 2007), *Ljubavnik nepogode* (Kraljevo, 2009) i *Svinja je odličan plivač i druge pesme* (Beograd, 2009).

Knjige proze: *Tek što sam otvorila poštu* (epistolarni roman, Beograd, 2000), *Došetalo mi u uvo* (šatro priče, Beograd, 2005), *Dnevnik 1982* (Niš, 2006), *Prozor* (snovi, Beograd, 2006), *Šatro priče* (Beograd, 2007), *Šoking–blu* (šatro roman, Niš, 2007), *Kisnem u kokošinjcu* (šatro žvake, Kraljevo, 2008) i *Boli me blajbinger* (šatro roman, Beograd, 2009).

Knjige eseja i polemika: *Signalism* (Beograd, 1973), *Signalizam* (Niš, 1979), *Štep za šumindere – ko im štrika creva* (Beograd, 1984), *Pevci sa Bajlon–skvera i moja frka sa njima* (Beograd, 1986), *Dnevnik avangarde* (Beograd, 1990), *Oslobođeni jezik* (Beograd, 1992), *Igra i imaginacija* (Beograd, 1993), *Haos i Kosmos* (Beograd, 1994), *Ka izvoru stvari* (Beograd, 1995), *Planetarna kultura* (Beograd, 1995), *Žeđ gramatologije* (Beograd, 1996), *Signalism Yougoslav creative movement* (Beograd, 1998), *Miscellaneae* (Beograd, 2000), *Poetika signalizma* (Beograd, 2003), *Tokovi neoavangarde* (Beograd, 2004).

Knjige za decu: *Miš u obdaništu* (Beograd, 2001), *Blesomer* (Beograd, 2003).

Antologije: *Signalistička poezija* (Novi Sad, 1971), *Konkretna, vizuelna i signalistička poezija* (Beograd, 1975), *Mail Art – Mail Poetry* (Beograd, 1980).

Bookworks: *Fortran* (Beograd, 1972), *Approaches* (Friedricfehn, 1973), *Signal–Art* (1980), *Zlatibor* (1990), *Šumski med* (1992).

Poezija, eseji i intermedijalni radovi Miroljuba Todorovića objavljivani su na više jezika u antologijama, zbornicima, katalozima, listovima i časopisima: Italije, Mađarske, Austrije, Nemačke, Francuske, Španije, Portugala, Švajcarske, Češke, Poljske, Litvanije, Švedske, Rusije, Finske, Islanda, Velike Britanije, Danske, Holandije, Belgije, SAD, Kanade, Meksika, Urugvaja, Brazila, Nove Kaledonije, Južne Koreje, Japana i Australije.

Ovaj autor imao je dvanaest samostalnih, a izlagao je na preko šest stotina kolektivnih međunarodnih izložbi crteža, kolaža, vizuelne poezije, mejl–arta i konceptualne umetnosti.

Nagrade: „Pavle Marković Adamov" 1995. godine „za poetski opus i životno delo", „Oskar Davičo", „za najbolju knjigu objavljenu u 1998. godini" („Zvezdana mistrija"), „Todor Manojlović" 1999. godine „za moderni umetnički senzibilitet", „Vukova nagrada" 2005. godine „za izuzetan doprinos razvoju kulture u Srbiji i na svesrpskom kulturnom prostoru", nagrada Vukove zadužbine za umetnost 2007. za zbirku poezije *Plavi vetar* i nagrada „Zlatno slovo" 2008. za knjigu *Šatro priče* u izdanju Srpske književne zadruge kao „najbolje knjige kratke proze objavljene u 2007. godini".

http://www.miroljubtodorovic.com/
http://mtodorovic2.blogspot.com/
http://www.rastko.org.rs/knjizevnost/signalizam/
http://signalism1.blogspot.com

SADRŽAJ

PISAC 5
PAS 6
ZID 7
TAKO JE GOVORIO ZARATUSTRA 8
PLATNENI POVEZ 9
JOVAN 10
KASIOPEJA 11
LJUDI–SENKE 12
GLADOVANJE 13
ŠAH 14
ŠKRIPANJE STEPENIŠTA 16
ZGRADA 17
KURTON 18
GENIJE 19
KAKO DOBITI MUŠKO DETE? 20
HLEB I PSI 21
ČOVEK NA VENERI 22
VOZILO 23
PONAD 24
NA SPLAVU 25
DINOSAURI 26
SREĐIVANJE STANA 27
SVE JE SIGNAL 28
NASELJE 29
MOJ PETLIĆ SE DOBRO DIGAO 30
KAPNA 31
PRINC I GARIBALDI 32
BEKSTVO 33
VILIN KONJIC 34
DUČIĆEV SIN 35
KAKO JESTI RIBE? 36
EARTH WATCH 37
MARKS 38
ŽIVOTINJA I POŠTARKA 39
DRAMA 40
ZAVRTANJ 41
CVET 42
SRPSKA JOVANKA ORLEANKA 43

VODOKOTLIĆ 45
PINGVINI 46
ZNOJ. 47
CRNJANSKI 48
LJUBAV I SMRT TRUTOVA 49
GAVRANI 50
PESME I NUŽNICI 51
KOCKA 52
BLOK I PROSTITUTKA 53
BIBLIOTEKA. 54
PROFESOR K. 55
DANTE 56
STAN 57
UBICA STOLEĆA 58
IZLOŽBA. 59
ŽENE VOLE MUŠKARCE KOJI: 60
MALI ZELENI JAZAVAC 61
GOGOLJEVA GLAVA 62
KNJIGA 63
VAŽNI TELEFONI: 64
SAVEST. 65
TORNADO 67
„MOŽDA SPAVA” 68
GENIJALNI LOVAC NA MUVE. 69
SLATKA MOJA MALA KURVINSKA NORA 72
BUKA. 73
KIBEROFOBIJA 74
LUDI VIR 75
SUSRET 76
KRISTALNO OKO 77
NUŽNIK 78
U POLICIJI 79
NOĆNA MOLITVA EZRE PAUNDA 80
BELA ČAPLJA 81
RIĐOKOSA ŽENA 82
KISEONIK NA TITANU 83
PRODAVNICA 84
IŠTAR 85

ČOVEK S PTIČIJIM KLJUNOM 86
MOLJCI 87
KLJUČ 88
KALIFORNIJA BLUZ 89
TESLINA PRIČA O GOLUBU 90
NA ULICI 92
ISPIT 93
ZIJEVANJE 94
MICIĆ 95
SIDA 96
TORBA OD VRBOVOG PRUĆA 97
MLADA CRVENA GARDA 98
SATIR 99
ZVEZDANA SAHRANA 100
NESPORAZUM 101
KAJSIJA – KAKAO 102
MAKETA 103
MOZAK 104
BABIĆ 105
ZEC (LEPUS EUROPAEUNS) 106
KNJIŽEVNO VEČE 107
DVA SNA 108
GDE JE LUKAC? 109
ELEKTRONSKI PAS 110
ŠKOLA 111
ZVEZDANA GRAĐA 112
PAD 114
SAHARA 115
DETE–MRAV 116
OGRTAČ 117
NLO 118
DESET BILIONA SEKUNDI 119
ĐAVOLAK 120
PROZOR 121
BERIJA 122
LIFT 123
VEŽBE 124
MONA LIZA 125
KURJE OKO 126
NEUMESNA ŠALA 127
ČAROBNA FRULA 128

KAD VAM POKISNE BUNDA. 129
VOGIZAM. 130
AMLED 131
ZLI DUSI. 132
TELEĆA DŽIGERICA 133
BRANKO. 134
POHLEPNI POP 136
SUĐENJE 137
ZAUSTENJAO SAM SE. 138
SLATKE KNJIGE 139
ČEKAM SVOJU PRIČU 140
I NOGAMA I RUKAMA 141
JOANA. 142
BAGER. 143
BISKUP I LUCIJA. 144
ČUJEŠ LI KAKO ZVONI JEZIK?. 145
ŽABLJI BATACI 146
UŽIVAJ BUHU. 147
SAKO 148
LANDRI–PESNIK 149
STENA. 150
BUDUĆNOST. 151
BORHESOV KONJ 153
NAPRED BUKEFALE! 154
NOVI ČOVEK. 155
SVE JE TAŠTINA I MUKA DUHU. 156

Dušan Stojković: Čitanje između reči 157

BELEŠKA O PISCU 161

Miroljub Todorović

Torba od vrbovog pruća

izdavač
Tardis, Beograd
www.tardis.rs

urednik
Spomenka Pululu

kolaži u knjizi
Miroljub Todorović

tehnički urednik
Žarko Milićević

Štampa
BAST, Beograd

tiraž
500

ISBN
9788660990206

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd